

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרָתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

איך יתכן שלפי הרמב"ם אהבה ויראה נולדות
בדיוק מאותה התבוננות?! המשותף הוא הריחוק —
מתוך הרגשת הריחוק העצום אתה גם אוהב,
מתאוה לדעת את הדבר הרחוק ממך, וגם נרתע לאחר.
שתי התנועות הן מתוך הרגשת הריחוק האין סופי.

[מתוך השיעור "ואהבת!"]

עקב תשפ"ו

28 מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים
תפלות שלא נענו
ותפלות מסודרות בסידור

29 פאָדור ג'עג'יט
הענינים של ה'
רזי יסביר לנו על ההבדל בין טבע לנש
ועל הפעלה המיוחדת של ארץ ישראל

04 אהבה מרחוק ומקרב
נקודה מעובדת
ארבע פנים של אהבת ה'
אובייקטיבית וסובייקטיבית

05 "ואהבת!"
מפגש רבנים (ח"ב)
גדר מצות אהבת ה'

20 ברכת האהבה
ביאורי תפלה
ביאור על ברכת אהבת עולם

26 הסיפור החסידי
לך אל הנמלה
הרב עדין אבן-ישראל

העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה צ'אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעד יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם-
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רוה

נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד.
בברכה
"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד."
בברכה להצלחה...
"הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש,
מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות**, בתוך כל בית ישראל.

שני שיעורים מלאים באהבה השבוע בגליון: שיעור יסודי **בגדר מצות אהבת ה'** ומדור ביאורי תפלה מורחב על ברכת **אהבת עולם**.

השיעור הראשון – **"ואהבת!"** – הוא חלק הארי של השיעור במפגש עם **קבוצת רבנים מהצבור הדתי-לאומי** מיום הילולת האריז"ל, שחלקו הראשון התפרסם בגליון הקודם, העוסק **בגדר מצות אהבת ה'**. בשיעור תמצאו התבוננות בארבעה פירושים של **אהבת ה'** – בדגש על הרמב"ם – המשלימים מבנה פנימי של שם הוי' ב"ה. בפנימיות, הנקודה העיקרית השוזרת את השיעור היא השאלה **האם אוהבים את ה' באופן מופשט-אובייקטיבי (כחפצא) או באופן פרסונאלי (כגברא)**. השיעור חותם בהצעות מעשיות כיצד **להאהיב על כולם את התורה**, העבודה וגמילות החסדים.

השיעור השני – **ברכת האהבה** – הוא מדור **ביאורי תפלה מורחב** המעמיק בברכת **אהבת עולם** שכולה רצופה אהבה, אהבה המקיפה את "ישראל אורייתא וקוב"ה", מוצא בה **'שבע אהבות'** ומקביל אותן לשבע המדות, בתוספת פרפראות אהובות.

השבוע זכינו **להתוועדות חמשה עשר באב** שמחה במיוחד בנתניה, שתקוותנו שתתפרסם **בגליון הקרוב** א"ה. בינתיים תוכלו לצפות בהתוועדות ולחוש את האווירה באתר החדשות derechaim.info הקהילתי שלנו

שבת שלום ומבורך,
המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת **ראה** הבעל"ט:
נ"ך יומי – דברי הימים א' פרקים כ"ב-כ"ח; משנה – מנחות פרק יא.

נקודה

מעובדת מתוך שיעור

אהבה מרחוק ומקרוב

בהלכות דעות).

ארבעת גדרי האהבה משלימים מבנה שלם, כנגד אותיות שם הוי' ב"ה: ההסתכלות בתורה ומצוותיה, חכמתו ורצונו של ה', שייכת לחכמה ("אורייתא מחכמה נפקת"), ה"י שבשם. ההתבוננות בגדולת ה' המולידה בלב אהבה ויראה שייכת לבינה, ה עילאה שבשם. הנהגה טובה שייכת למדות הלב, ה"ו שבשם. יציאת האדם באופן פעיל לגלות אלקות בעולם שייכת למלכות, ה תתאה שבשם, השכינה היורדת לעולמות התחתונים (והיא מופיעה בהלכות מלכים).

בעומק, ביד החזקה מתוארת אהבת ה' 'מרחוק' – התפעלות ממעשיו המופלאים, המעוררת עמה גם יראה ותחושת ריחוק. לעומתה, ההגדרות האחרות הן אהבה 'מקרוב' – בתחושת הקרבה בתורה ("קרבתנו לפני ה' סיני"), בהשתקפות התורה הפנימית במדות הטובות שבלב ובדחף של ה'מאוהב' לפרסם את ה' מתוך החוויה שלו. האהבה מרחוק מתייחסת לה' כ"מצוי ראשון", כ'אובייקט' (או 'חפצא', בלשון הלמדנית), שאין בו כל תפיסה, ואילו האהבה מקרוב מתייחסת אליו באופן פרסונלי, כנתפס במבט הסובייקטיבי (כ'גברא', בלשון הלמדנית).

ובאמת, את כל ארבע המדרגות אפשר לתפוס בשני הממדים, הרחוק-האובייקטיבי (חפצא) והקרוב-הסובייקטיבי (גברא): את חווית הקרבה שבתורה הופך הרמב"ם ל'אובייקטיביות' של אהבת האמת הטהורה; את ההתבוננות בגדולת ה' ה'אובייקטיבית' ניתן להמיר, כפי שאומרים ראשונים אחרים, בהסתכלות על הטובות של ה' עם האדם, שבונה יחס פרסונלי לה'; את המדות הטובות ניתן להפוך מביטוי ליפי התורה המשתקפת בטבעיות באדם לחיובי זהירות

מהי אהבת ה'? כיצד מגיעים אליה ואיך היא באה לידי ביטוי? בהלכות יסודי התורה כותב הרמב"ם שהדרך לאהבת ה' ויראתו היא ההתבוננות בגדולת ה' ובמעשיו המופלאים, המעוררת תשוקה אליו וגם יראה מקטנות האדם וריחוקו.

בספר המצוות אומר הרמב"ם, לפי הספרי, שאהבת ה' באה מהתבוננות בתורה ובמצוות – "ואהבת את הוי' אלהיך" על ידי "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך" – ושביטוי העיקרי הוא הדחף לפרסם את ה' ולהאחיבו על כל באי עולם, כפי שעשה היהודי הראשון, "אברהם אהבי".

אביי דורש מ"ואהבת" שעל האדם להאחיב שם שמים בהתנהגותו הטובה – קידוש שם שמים בראיית מדותיו הטובות של לומד התורה (ולא חלילה ההיפך, חילול השם על ידי הנהגות שליליות).

הגדרות האהבה של הספרי (שבספר המצוות) ושל אביי 'מובלעות' במקומות אחרים ביד החזקה: עובד ה' מאהבה מוגדר בהלכות תשובה "עושה האמת מפני שהוא אמת" ו"אין אמת אלא תורה"; פרסום אלקות לכל באי עולם מופיע בהלכות מלכים ומלחמותיהם, כחובת עם ישראל וכיעוד משיח; הנהגות הראויות לתלמיד חכם מופיעות בדיני קידוש ה' (ומפורטות

השיעור מוקדש לע"נ אליהו ז"ל
בן הרב שלום אוחנה יבדל"א.
נלב"ע ט"ז מנחם"אב תשנ"ו

שיעור

גדר מצות אהבת ה'

"ואהבת!"

קיצור מהלך השיעור

בהילולת האריז"ל השנה התקיים **מפגש מיוחד לרבנים** אצל הרב. חלק ראשון של המפגש התפרסם בשבוע שעבר, השבוע מתפרסם חלק הארי שלו, והמשכים נוספים יושלמו אי"ה בגליונות הבאים. הנושא העיקרי של המפגש היה מצות **אהבת ה'**, אותה אנו מזכירים בקריאת שמע פעמיים בכל יום – "ואהבת את הוי' אלהיך". **פרק א** של השיעור, הארוך והמרכזי, עוסק ב**פירושי גדרי המצוה בחז"ל וברמב"ם**, חושף **ארבעה ממדים** של המצוה ומציב **מבנה שלם** של קיומה (והוא מסיים גם ב**שיטות הרס"ג** במניניו השונים). **פרק ב** הוא תוספת קצרה שמדברת על הכח של **רב קהילה** להאהיב על צאן מרעיתו את **התורה, העבודה וגמילות החסדים**. שיעור מלא אהבה לחדש אב.

א. גדר מצות אהבת ה'

האמנת אלקות, יחוד ה',
אהבת ה' ויראת ה'

בפרשה הראשונה של קריאת שמע –
בפרשת ואתחנן – מופיעה מצות אהבת ה':
"**וְאָהַבְתָּ אֶת הוִי' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ
וּבְכָל מְאֹדְךָ**".^א

נרשם ע"י איתאל גלעד. מפגש רבנים (ח"ב). ה' מנחם

דבר ראשון נסתכל בהגדרה של המצוה
ברמב"ם. יש לרמב"ם הגדרה של מצות אהבת
ה' בספר המצוות והגדרה שלה בספר היד –
שתי הגדרות שונות לחלוטין. כל המפרשים
שוארים את הראש איך ליישב את הדברים, אבל

<<<

אב תשפ"ו – כפ"ח.
א דברים ו, ה.

הוראות התורה כסגנון הלכות מלכים. על יהודי
לאהוב את ה' בכל צדדי האהבה – מקרוב
ומרחוק, באופן סובייקטיבי ובאופן אובייקטיבי.

מדידים של תלמיד חכם; ואת פרסום האלקות
אפשר להפוך מחוויה 'מאוהבת', הנובעת מרגש
האדם, לחיוב לכוף את כל באי עולם לקיום

יהודי פשוט לא

מבין שאלו שתי מצוות – כשהוא מאמין בה' הוא מאמין שה' הוא אחד. יכול להיות משהו אחר?!

התענוג הוא

חלק מעצם גדר המצוה – צריך להגיע ל"אהבה בתענוגים", ואם אתה לא מתענג לא קיימת "ואהבת"

האמת – כמו שאומרים חלק מהמפרשים^ב – שיש כאן שתי שיטות שונות, לכן אין טעם להסביר אחד אליבא דשני. רק מה? זהו פרצוף, שתי ההגדרות משלימות זו את זו, ולא חייבים ליישב בלומדות איך אחת מתיישבת עם השנייה.

שתי המצוות הראשונות בספר המצוות, כמו בהלכות יסודי התורה, הן אמונה בה' ויחוד ה'. כל ארבע המצוות הראשונות במנין של הרמב"ם הן בפרשת ואתחנן – פרשה חשובה מאד, שכוללת גם את עשרת הדברות. המצוה הראשונה היא

אמונת ה', "אנכי הוי' אלהיך"^ג, האמנת אלקות; המצוה השנייה היא יחוד ה', שנלמדת מהפסוק "שמע ישראל"^ד; ואחר כך יש את מצוות אהבת ה' "ואהבת", ויראת ה', "את הוי' אלהיך תירא"^ה – ארבע מצוות עשה הראשונות, שכולן מצוות תמידיות!

בספר המצוות של הרס"ג^ו אלו שלש מצוות, כי אמונת היחוד נכללת אצלו בתוך אמונה בכלל – שיטה מאד מתקבלת על הדעת. למה לחלק בין האמנת אלקות לאחדות הוי'? יהודי פשוט לא מבין שאלו שתי מצוות – כשהוא מאמין בה' הוא מאמין שה' הוא אחד. יכול להיות משהו

אחר?! זו באמת שיטת הרס"ג. אחר כך יש לרס"ג בספר המצוות עוד שתי מצוות, אהבה ויראה (לעומת זאת, בפיט המצוות שלו יש לו שיטה אחרת, שבע"ה עוד תוזכר לקמן). מה לגבי "שמע ישראל"? הוא כולל אותה בקריאת שמע – זו המצוה הרביעית אצל הרס"ג, "שמע ישראל" – אבל מצות האמונה כוללת אצלו את כל עניני האמונה, והוא לומד אותה (לא מ"אנכי" אלא) מעוד פסוק בפרשת ואתחנן, "וידעת היום ויהשבת אל לבבך כי הוי' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד"^ז.

בכל אופן, לרמב"ם יש כאן ארבע מצוות, והשלישית היא האהבה – בה אנחנו מתרכזים כעת.

תענוג ואהבה

נתחיל מספר המצוות:

מצוה ג היא שצונו לאהבו יתעלה וזה שנתבונן ונשכיל מצותיו ופעולותיו עד שנשיגהו ונתענג בהשגתו תכלית התענוג וזאת היא האהבה המחוייבת

"שנתבונן ונשכיל" רומז למבואר בחסידות^ח שמהתבוננות (השמיעה הפנימית של הבינה) מגיעים להסתכלות (הראיה השכלית של החכמה) – "לאסתכלא ביקרא דמלכא"^ט (ובאותו אופן בהמשך חוזר הביטוי "ובהשתכלות תתאמת לך ההשגה [שגם היא מצד הבינה]"). לפי הלשון כאן, מצות האהבה היא להתבונן ולהשכיל עד שנשיג את ה' ומכך נגיע לתכלית התענוג – תענוג ממשי בהשגת ה'. כלומר, התענוג הוא חלק מעצם גדר המצוה – צריך להגיע ל"אהבה בתענוגים"^י, ואם אתה לא מתענג לא קיימת "ואהבת".

במה צריך להתבונן ולהשכיל? כאן אומר

ב וראה גם בשיחה דלקמן הערה סד.

ג שמות כ, ב.

ד דברים ו, ד.

ה שם פסוק יג.

ו הקדמת ספר החינוך. מובא בבאור הלכה א, א ד"ה "הוא כלל גדול".

ז ספר המצוות לרס"ג (כתאב אלשראיע) פ"א (עמ' 8) – וראה לקמן.

ח שם עמ' 10.

ט דברים ד, לט.

י עיין בלקו"ב לשער היחוד פ"א (קנד, ב ואילך).

יא זהר ח"א קצט, א. ראה תניא פ"ג. זהר ח"ב קלד, א.

יב שה"ש ז, ט.

יש כאן חמשה שלבים: התבוננות (בינה-אמא), הסתכלות (חכמה-אבא), השגה (פנימיות אמא, שדווקא בה מתגלה עתיקא), תענוג (גילוי עתיקא בפנימיות אמא¹⁰), ההשגה, אהבה (הנולדת בלב מתוך התענוג דפנימיות אמא), ודוק.

להאהיב את ה'

הוא מוסיף עוד משהו מאד חשוב: וכבר אמרו שמצוה זו כוללת גם כן שנדרש ונקרא האנשים כלם לעבודתו ית' ולהאמין בו וזה כשתאהב אדם תשים לבך עליו ותשבחהו ותבקש האנשים לאהב אותו וזה על צד המשל כן כשתאהב האל באמת כמה שהגיעה לך מהשגת אמיתתו הנה אתה בלי ספק תדרש ותקרא הכופרים והסכלים לידיעת האמת אשר ידעת אותה

אם אתה אוהב מישהו אתה תודיע לכולם שהוא אדם חיובי מאד, וכמו שאני אוהב אותו מן הראוי שכולם יאהבו אותו. באותו אופן, אם מישהו השיג את ה' כיכולתו והוא אוהב אותו הוא יודיע זאת לכולם — לאו דווקא יהודים, אלא כל באי עולם. גם המקור של זה הוא בספרי:

ולשון ספרי ואהבת את ה' אהבהו על הבריות כאברהם אביך שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן

ר"ל כמו שאברהם בעבור שהיה אוהב השם כמו שהעיד הכתוב אברהם אוהבי שהיה גם כן לגדל השנתו דרש האנשים אל האמונה מחוץ אהבתו כן אתה אוהב אותו עד שתדרש האנשים אליו.

אלו דברי הספרי על הפסוק "ואהבת וגו'", עוד לפני מה שצוטט לעיל מדברי הספרי על הפסוק הבא, "והיו הדברים האלה וגו'". אם כן, לפי הספרי זהו עיקר פירוש האהבה. רק בפסוק הבא הוא מוסיף שצריך להתבונן במצוות, אבל

הרמב"ם "מצותיו ופעולותיו" (ויש גם נוסח שמוסיף "ומאמריו"¹¹), לא רק המצוות אלא גם התורה בכלל. כמו שנראה, ביד החזקה יש התבוננות בפעולות ה', אבל לא מוזכרת שם התבוננות במצותיו ומאמריו. מה המקור שצריך להתבונן במצוות? ספרי, שהרמב"ם מצטט מיד, וגם רש"י מביא על הפסוק כ"פשוטו של מקרא". ולשון ספרי לפי שנאמר ואהבת את ה' אלהיך איני יודע כיצד אוהב את המקום תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם חשוב לשים לב שהספרי לא מדבר כלל על הפעולות של ה', אלא רק על המצוות, על "הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום".

אם כן, צריך לומר שהפעולות כאן נכללות במצוות ומאמרות (שבכללן — "בעשרה מאמרות נברא העולם"¹²), דהיינו פעולותיו במעשה בראשית) וטפלות להן, אבל העיקר הוא התבוננות במצוות, ב"דברים האלה אשר אנכי מצוך היום".

כבר בארו לך כי בהשתכלות תתאמת לך ההשגה ויגיע התענוג ותבא האהבה בהכרח קודם היה משמע שהתענוג הוא־הוא האהבה, "אהבה

בתענוגים", וגדר המצוה הוא להתענג. כעת הוא קצת מחלק ואומר שאם אתה מגיע לתענוג על ידי ההסתכלות תבוא האהבה בהכרח — מי שמתענג על משהו בהכרח נמשך אליו. אהבה היא משיכה, השתוקקות ומשיכת הלב. אם האהבה באה בהכרח היא כבר לא חידוש, לא העבודה שלך, אלא בדרך ממילא — העבודה שלך היא רק להגיע לתענוג, ואם אתה מתענג על ה' בטוח אתה אוהב אותו. אם מדייקים,

אם אתה אוהב מישהו אתה תודיע לכולם שהוא אדם חיובי מאד, וכמו שאני אוהב אותו מן הראוי שכולם יאהבו אותו

¹⁰ ראה הגהת הרנ"ש לאוצרות חיים שער עתיק פ"ד; תורת שמואל תרכ"ז עמ' לד (וראה שם עמ' עח שמציין לזהר ח"ג קעח, ב).

¹¹ ראה לדוגמה מהדורת ורשה תרמ"ג.
¹² יד אבות פ"ה מ"א.

על ההלכה הזו, הראשונה, יש כמה קושיות שכולם מקשים:

שאלה ראשונה^כ, מאיפה הרמב"ם מביא את הביטוי "הנכבד והנורא"? הוא מופיע בתורה רק פעם אחת, בתוכחות של משנה תורה, "ליראה את השם הנכבד והנורא הזה"^{כא} – זהו פסוק של יראה, אבל הרמב"ם מביא אותו גם בהקשר של אהבה (בדרך מליצה, אפשר ללמוד ש"את" בא לרבות את האהבה^{כב} במקום היראה). יש מי שאומר^{כג} ש"הנכבד והנורא" הם גופא שני תארים שקשורים לאהבה ויראה – "נורא" היינו יראה, כפשוטו, ו"נכבד" הוא אהבה, כמו בכיבוד אב ואם^{כד}. זהו רמז טוב, ש"הנכבד והנורא" כולל גם לאהבה וגם ליראה, לכן הרמב"ם מביא את הכינוי הזה.

עוד שואלים המפרשים^{כה} למה הרמב"ם קורא כאן לה' "האל"? הרי בפסוק כתוב "השם הנכבד והנורא" ובכל פרק א הוא קורא לה' – השם. הרבי בשיחה שנזכיר בהמשך רוצה לפרש אליבא דלשון הרמב"ם, אבל יש תירוץ אליבא דחסידות (שקצת תמוה שהרבי לא מביא): הרבה פעמים בחסידות^{כו} שם אֵל הוא יותר משם הוי'. שם הוי' הוא אמנם שם העצם, שם המפורש, שם המיוחד – "הוא ושמו אחד"^{כז}, אבל הרבה פעמים כאשר רוצים לדבר על ה' עצמו, לא על שמו, משתמשים דווקא בשם אֵל. שם אֵל יכול להיות חסד^{כח}, "חסד אל כל היום"^{כט}, וגם

על הפסוק "ואהבת" חז"ל אומרים שהפירוש הוא להאהיב אותו על כל באי עולם, שכולם יאמינו בו, יכירו בו. ממי לומדים זאת? מצות אהבת ה' היא המצוה של אברהם אבינו, שנקרא "אברהם אהבי"^ט, ובאהבת ה' הוא פרסם אלקות לכל העולם. כל אדם צריך לומר "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי"^י, החל מהאב הראשון, אברהם אבינו – הוא השיג את ה' ואהב אותו, והביטוי המעשי לאהבה הוא להאהיב את ה' על הבריות. בכלל, אברהם, האב הראשון, נקרא על שם אב (שתי האותיות הראשונות בשמו) – בתחלה אברם, אב לארם, ואחר כך אברהם, "אב המון גוים"^{יח}, אב לכל העולם^{יט} – כאשר "אב" (לשון אבה-רצה) היינו השער של אהבה.

עד כאן ספר המצוות, שכולל התבוננות במצותיו ופעולותיו של ה' – שוב, בלי מקור לפעולותיו, לכן נראה שהן נכללות במצותיו (כנ"ל) – והפירוש ש"ואהבת" היינו להאהיב את ה' על כל באי עולם, כל האנושות.

כל אדם צריך
לומר "מתי יגיעו
מעשי למעשי
אבותי", החל
מהאב הראשון,
אברהם אבינו –
הוא השיג את
ה' ואהב אותו,
והביטוי המעשי
לאהבה הוא
להאהיב את ה'
על הבריות

"האל הנכבד והנורא"

ביד החזקה, בהלכות יסודי התורה, מצות האהבה מופיעה בתחלת פרק ב (אחרי שפרק א עוסק במצוות ההאמנה והיחוד):

(א) האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו שנאמר ואהבת את ה' אלהיך ונאמר את ה' אלהיך תירא.

טז ישעיה מא, ח.

יז תנא דבי אליהו רבה פכ"ה.

יח בראשית יז, ה.

יט ברכות יג, א.

כ ראה גם בפירוש המהרש"ל לסמ"ג עשה ד, ובתולדות יעקב יוסף לפרשת בא אות ז (וכן לקמן הערה כג). וראה גם בשיחה המצוינת לקמן הערה סד.

כא דברים כח, נח.

כב ראה בח"א של השיעור, שנדפס בגליון הקודם.

כג תולדות יעקב יוסף עקב עה"פ "ואהבת".

כד וראה גם פנים אל פנים ביאור לפ"ז; מצות כבוד הורים עמ' מה. ובכ"מ.

כה ראה בשיחה דלקמן הערה סד.

כו ראה לדוגמה פלה"ר יתרו עמ' רמח. ובכ"מ.

כז זהר חדש (מרגליות) מדרש הנעלם ב, ב.

כח ראה זהר ח"ג לא, א.

כט תהלים נב, ג.

מצוך היום"), אלא רק לפעולותיו של ה' – "מעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים" (וגם כאן יש "שיתבונן... ויראה", כמו שהוסברו ההתבוננות וההסתכלות בספר המצוות). ההתבוננות הזו מולידה אהבה:

מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאווה תאוה גדולה לידע השם הגדול כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלהים לאל חי

ומיד אחרי האהבה באה גם יראה (דבר שבעצמו מעורר שאלה^ל), כי בדרך כלל היראה קודמת לאהבה^ל) – אחרי ההבנה בגדולת איך סוף ב"ה האדם תופס 'איפה ה' ואיפה אני', ואז מתעוררת בו גם יראה:

וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות כמו שאמר דוד כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך מה אנוש כי תזכרנו

ולפי הדברים האלו אני מבאר כללים גדולים ממעשה רבון העולמים כדי שיהיו פתח למבין לאהוב את השם כמו שאמרו חכמים בענין אהבה שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם. הרמב"ם משתמש כאן בפירוש בביטוי של הספרי, "מי שאמר והיה העולם", אבל לא לגבי התורה והמצוות של ה' (כמו בספרי) אלא לגבי פעולותיו, אותן הוא מיד מפרט בשני פרקים של כללים יסודיים ב"מעשה בראשית" ו"מעשה מרכבה" לפי דרכו.

פעולה (גברא) ותוצאה (חפצא)

בחסידות כתוב^ל, כלל גדול, שיש התבוננות שמעוררת את האהבה ויש התבוננות שמעוררות את היראה – אלו לא אותן התבוננויות. אבל אצל הרמב"ם יש דרך אחת שמעוררות גם אהבה וגם יראה. בכלל, איך אפשר לצוות על אהבה או על יראה? הרי מדובר על רגש שבלב, ולכאורה

מלכות^ל, "אל זעם בכל יום"^{לא}, אבל הוא יכול להיות גם כינוי לה' יתברך עצמו, ולא רק שם. לכאורה זהו הפשט של "האל הנכבד והנורא" – אין לו מלה אחרת. אם יאמר "השם", ויתכוון לשם הוי', הוא לא מדבר ממש על 'הוא' יתברך. יש רמז, שלא ראיתי כתוב – רמז שלנו, אם לא נמצא מקור אחר – ש"האל" למפרע הוא ר"ת "ליראה את השם [הנכבד והנורא]". ועוד רמז יפהפה: הביטוי "ליראה את השם הנכבד והנורא הזה" שזה בדיוק "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"^{לב}, ולשני הביטויים יש בדיוק אותו מבנה – ו מילים ו־כד אותיות. "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" הוא יחודא תתאה^{לג} – הוא ממשיך את מה שלמעלה מהזמן והמקום ושיתגלה למטה, בתוך הזמן והמקום^{לד} (שילוב הוי' באד'), שזו התכלית של הכל.

בכל אופן, נחזור לדברי הרמב"ם: הקושיא העיקרית כאן^{לה}, קושיא גדולה, היא למה הרמב"ם קורא כאן לאהבה וליראה, שהוא מונה כשתי מצוות (כאשר לכל אחת הוא מביא כאן פסוק בפני עצמו), מצוה אחת – "מצוה לאהבו וליראה אותו".

"הדרך לאהבתו ויראתו"

הרמב"ם ממשיך בהלכה הבאה:

(ב) והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו?

שוב רואים שהוא כולל אהבה ויראה, ואומר שיש אליהן דרך אחת:

בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ

נשים לב שכאן אין שום זכר להתבוננות בתורה או מצוות ("הדברים האלה אשר אנכי

ל קהלת יעקב ערך 'אל' אות ג.

לא תהלים ז, יב.

לב יומא פ"ג מ"ח (ועוד). פסחים נו, א.

לג זהר ח"א יח, ב.

לד תניא שער היחוד והאמונה פ"ז.

לה ראה עבודת המלך על אתר.

לו ראה במפרש ובספר המפתח על אתר, וש"נ.

לז ראה תניא פמ"ג.

בחסידות כתוב

שיש התבוננות
שמעוררת
את האהבה
ויש התבוננות
שמעוררת את
היראה – אלו לא
אותן התבוננויות.
אבל אצל
הרמב"ם יש דרך
אחת שמעוררת
גם אהבה וגם
יראה

אי אפשר לצוות על רגש. התשובה, כפי שאמרו גם הראשונים^{לח}, היא שהדרך אל האהבה – דרך ארוכה וקצרה^{לט} – עוברת דרך השכל, ההתבוננות וההסתכלות. מובא בשם הבעל שם טוב^מ שעיקר מצות האהבה הוא רק ההתבוננות, ואחר כך – מה שיקרה יקרה. לפי ההסבר הזה, האהבה בפועל איננה קיום המצוה, אלא רק ההתבוננות. מהרמב"ם לא משמע ככה

– אצלו ההתבוננות היא הדרך להגיע למצוה, ואותה דרך מגיעה לשני יעדים, גם לאהבה וגם ליראה. אם המצוה היתה ההתבוננות – זו היתה צריכה להיות מצוה אחת. ההתבוננות היא רק הדרך, ומתי קיימת את המצוה עצמה? רק כשהגעת ליעד, לרגש בפועל – לאהבה או ליראה. אם לא הגעת ליעד עוד לא קיימת את המצוה.

איך נאמר בדרך של לומדות? יש כלל גדול בלומדות שיש מצוות שבפעולה ויש מצוות שבתוצאה^{מא}. אם המצוה היא ההתבוננות, כדעת הבעל שם טוב, המצוה היא הפעולה – הדרך אל היעד – בעוד התוצאה היא כבר לא עיקר המצוה (אלא התוצאה של המצוה, מה ש'יצא' מן המצוה). אבל הרמב"ם פוסק שאהבה

לח ראה גם חובות הלבבות בפתיחה לשער הבחינה; רמב"ם הלכות תשובה פ"י ה"ו; מורה נבוכים ח"ג פכ"ח; חינוך מצוה תיח. לט עירובין נג, ב.

מ ראה דברי הבעש"ט המובאים במאמר "שני המאורות" ממנו^ה ר' אייזיק מהומיל ח"ב ס"ב. נדפס במ"מ וציונים לדרך מצותיך על ד"ה "להבין מצות אהבה" (קצט, א). הובא ונתבאר ב"מבוא להתבוננות יהודית" בספר **כלל גדול בתורה** (עמ' כב).

מא קובץ שיעורים ח"ב כג"ו; עיון בלומדות יג. ראה קובץ יסודות וחקירות ערך 'מצוות בפעולה ומצוות בתוצאה'.

ויראה הן מצוות שבתוצאה – יש להן פעולה משותפת, אבל המצוה מתקיימת בתוצאה, ויש שתי תוצאות שונות, אהבה ויראה.

היחס בין הפעולה לתוצאה הוא כיחס בין הגברא (הפועל) לחפצא (התוצאה כשלעצמה). ידוע שכללות שיטת הרמב"ם היא להתחשב בעיקר בחפצא (תוצאה). כלומר, לרמב"ם יש מבט אובייקטיבי על המציאות ועל מצוות התורה. לעומת זאת, דרך החסידות (הבעל שם טוב ותלמידיו לדורותיהם) היא להתחשב בעיקר בגברא (פעולה). כלומר, לבעל שם טוב יש מבט סובייקטיבי על המציאות ומצוות התורה, וככלל הגדול של הבעל שם טוב^{מב} שכל מצוות התורה (ובעצם כל אות ותבה שבתורה, "תורה לשון הוראה"^{מג}) – גם אלו שאינן נוהגות בזמן הזה – קיימות לעד ומתקיימות בכל נפש אדם בכל זמן ובכל מקום. וכן ידועים דברי הבעל שם טוב^{מד}, שעיקר קיום המצוה הוא ההכנה למצוה, ואילו המצוה עצמה באה בדרך ממילא (והתגלות האור האלקי שבקיום המצוה מתגלה רק לאחר סיום מעשה המצוה, בסוד "שכר מצוה מצוה [עצמה]"^{מה}), ודוק היטב.

חיד

יש כאן עוד דיוק יפה – המלה "מיד", שהרמב"ם חוזר עליה גם לגבי האהבה ("מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול") וגם לגבי היראה ("מיד הוא נרתע לאחריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה וכו'"). זה מזכיר את ההלכה הראשונה בשו"ע, בדברי הרמ"א (שמקורם בלשון הרמב"ם במורה

מב ראה יושר דברי אמת אות לב: "כמו שאומרים כל תלמידי הבעש"ט בשמו שכל התורה צריכה להמצא תמיד בכל זמן בדרך חכמה ושכל". וראה גם כש"ט (קה"ת) אות ק"א בהערות.

מג זהר ח"ג נג, ב; ספר השרשים לרד"ק שרש 'רה' (מובא פעמים רבות בשיחות הרבי מליובאוויטש).

מד שיח צחק (הוסיאטין) כ"ט כסליו תשכ"ה.

מה אבות פ"ד מ"ב. ש"ל תולדות אדם בית חכמה אות קפו.

יש הרבה חסידות

על כך שבדורות
שלנו ה"מיד" לא
פועל בהכרח,
בגלל ירידת
הנשמות שלנו,
אבל בדורות
הראשונים זה
עבד כפשוטו

מה הסוד של ארבע הלשונות
הללו ("אוהב ומשבח ומפאר
ומתאוה כו")? כל בקר בתפלה
אנחנו אומרים "ומברכים
ומשבחים ומפארים ומעריצים
ומקדישים וממליכים וכו'",
וכתוב^{נא} שהכוונה היא לפי סדר
הספירות: "ומברכים" היינו
"והיה ברכה"^{נב} של אברהם
אבינו, חסד; "ומשבחים" בגבורה
— בשבח יש גם מובן של הרגעה

דהיינו צמצום התפשטות החסד, כמו "משיב
שאון ימים"^{נג}, וגם מובן של התעצמות והתגברות,
כמו דבר שמשבח והולך, "הרי זה משובח".
ועוד, שבח מתחלף בזבח, "זבחי אלהים"^{נד}, שם
הגבורה^{נה}, וכמבואר בתניא^{נו}, וכן "זבח לה" בבצרה
וטבח גדול בארץ אדום [גבורה]^{נז}; "ומפארים"
בתפארת, כפשוטו; "ומעריצים" כנגד נצח והוד,
שני ערוצי המשכת השפע למטה, לשון "בערוץ
נחלים לשכן"^{נח}; "ומקדישים" היינו יסוד, אות
ברית קדש; "וממליכים" במלכות, כמובן. אמרנו
את הכוונה הזו כדי לדעת ש"ומשבח" שייך
לגבורה.

גם פה, ברוח הקדש של הרמב"ם, "אוהב"
היינו אהבה-חסד; "משבח" בגבורה, כמו
בכוונה הנ"ל; "מפאר" בתפארת, כמובן; ומהו,
אם כן, ה"מתאוה" בסוף? התאוה היא ביסוד,
בברית. תוצאות ההשגה הן עיקרי המדות —
חסד-גבורה-תפארת, כמו אברהם-יצחק-יעקב,
שנקראים כאן אוהב-משבח-מפאר — והתכל'ס
שהכל יתרכז לתוך התאוה, לתוך היסוד, ולא
סתם תאוה אלא "תאוה גדולה לידע השם

נבוכים^{מא})! שכן, שכאשר אדם קם
בבקר, "כשישיש האדם אל לבו
שהמלך הגדול הקב"ה, אשר מלא
כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה
במעשיו... מיד יגיע אליו היראה
וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו
ממנו תמיד". יש הרבה חסידות^{מב}
על כך שבדורות שלנו ה"מיד"
לא פועל בהכרח, בגלל ירידת
הנשמות שלנו, אבל בדורות
הראשונים זה עבד כפשוטו.

כאן כתוב "מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר
ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול". לכאורה
היה צריך להסתפק ב"אוהב", עיקר הענין כאן,
אבל יש ארבע לשונות — "אוהב ומשבח ומפאר
ומתאוה" — ומהי התאוה? "לידע השם הגדול".
הוא מתבונן, משיג, ואז התאוה בסוף היא שידע
עוד יותר טוב^{מג}. יש התבוננות שמביאה לידי
אהבה והאהבה גופא בסוף היא תאוה לדעת יותר.
[בסוף הכל, הרמב"ם הוא כולו שאיפה לדעת].
מתחיל מדעת, אהבה ושוב דעת. ההתחלה היא
לא תכלית דעת אלא השגה, בבחינת "אם אין
בינה אין דעת, אם אין דעת אין בינה"^{מט} — יש
קודם השגה, מתוך דעת, והאהבה הנולדה מתוך
דעת זו היא גופא התאוה לדעת יותר^נ.

מו ח"ג פנ"ב.

מז ראה שיעורים בסוד ה' לראיו ח"א בהקדמה פ"א. ובכ"מ.
מח וראה לקמן הערה נ.

מט אבות פ"ג מי"ז.

נ דעת אהבה דעת משלימות ל' 964, 31 ברבוע. 31 היינו
אל, שם האהבה, והרבוע הוא לשון "רבע ישראל" (במדבר
כ', י), דיווג על ידי דעת. הדעת הראשונה היא בסוד "והאדם
ידע את חוה אשתו" (בראשית ד', א) בתחלה, אחר כך
נולדות האהבה והיראה, הבל וקין (ובשל קדימת היראה,
קין, היא הורגת ומבטלת את מציאות האהבה, הבל), ואז
מתקיים "ידע אדם עוד את אשתו" (בראשית ד', כה),
ידע את חוה על תאוותו (רש"י שם מב"ר כג, ה), היינו
תוספת דעת (ויש לומר שזו העליה מדעת תחתון לדעת
עליון). 31 ברבוע היינו שמות כל משפחת אדם הראשון,
אדם חוה קין הבל שת (היינו הילדים מ"והאדם ידע" ו"ידע
אדם עוד"), ותיקונה על ידי המשפחה היהודיה הראשונה,
אברהם-שרה-יצחק, כמבואר במ"א (היפוך הספרות של
964, 31 ברבוע, הוא 169, 13 - אהבה - ברבוע, ודוק).

נא ראה גם סידור הרמ"ק בסדר ברכות ק"ש.

נב בראשית יב, ב.

נג תהלים סה, ח.

נד תהלים נא, יט.

נה פרדס רימונים ש"כ פ"ז. ובריו מקומות.

נו פי"ז.

נז ישעיה לד, ו.

נח איוב לו, ו.

‘חבל שלמד תורה, חבל שאביו למדו תורה, חבל שרבו למדו תורה’ – “אוי לו לפלוני שלמד תורה אוי לו לאביו שלמדו תורה אוי לו לרבו שלמדו תורה פלוני שלמד תורה ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכוערין דרכיו ועליו הכתוב אומר ‘באמר להם עם ה’ אלה ומאדצו יצאו’^{טג}”.

שוב, זהו דרוש של אביו – שאין חולק עליו – על הפסוק “ואהבת את הוי’ אלהיך”. אפשר לומר שהפירוש הוא להאהיב את ה’, אבל לא מדובר כאן על להאהיב כמו אברהם אבינו – אברהם אבינו האהיב את ה’ לא רק בכך שהכניס אורחים והיה אדם הגון וישר. הוא עשה פעולה אקטיבית, פרסם את האלקות בעולם, במסירות נפש. כאן הפעולה היא פשוט שתהיה מענטש, תהיה בן אדם, וכולם יבינו שההתנהגות שלך באה מכח התורה, וכך אתה מתאהב על הבריות, התורה מתאהבת על הבריות ו”שם שמים מתאהב על ידך”. אם כן, אלו שני דברים שונים – להאהיב באופן ישיר וגם להאהיב באופן עקיף, בלתי־ישיר. בהחלט אלו שני דברים, צווידינים.

אהבה מתוך קירוב ואהבה מתוך ריחוק

לפני שנמשיך, נאמר שיש שיחה של הרבי מליובאוויטש^{טד} שרוצה להסביר את ההבדל בין הרמב”ם ביד ובספר המצוות. הוא אומר שיש שני סוגי אהבה – אהבה מהרגשת קירוב ואהבה מהרגשת ריחוק. הוא מסביר שכל האהבות שמזכרות בחז”ל הן מתוך קירוב – גם התבוננות בתורה ומצוות וגם המצוה להאהיב את ה’ על כולם וגם העבודה שה’ יתאהב על ידך, הכל אהבה מתוך קירוב. ה’ קרבנו לפני הר סיני^{טה}, לקבל את התורה, והאהבה שלנו תוך כדי התבוננות בתורה ומצוות היא מתוך התחושה שה’ קרב אותנו. לעומת זאת, האהבה שהרמב”ם

הגדול^{טז}. כאן לא ‘האל’, כמו בתחלת הלכה א, אלא “השם”, ודווקא “השם הגדול”, חסד (שפנימיותו אהבה), סוד “לך הוי’ הגדלה”^{נט}.

“שיהא שם שמים מתאהב על ידך”

כדי להשלים את ההתבוננות, נאמר שיש עוד פירוש אחד שמובא בחז”ל ל”ואהבת” – פירוש דומה לדברי הספרי, אבל לא זהה. בסוף מסכת יומא^ס דורש אביו – דמות מיוחדת של חדש אב, שבע”ה נדבר עליה^{סא} – אומר שמצות “ואהבת את הוי’ אלהיך” היא שאתה, במיוחד יהודי תלמיד חכם, תתאהב על הבריות וכך שם שמים יתאהב על ידך. איך אדם מתאהב על הבריות? שנושא ונותן באמונה ודבורו בנחת עם הבריות. כאשר רואים שהיהודי הזה קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ומתנהג בדרך ארץ – הוא מתאהב על הבריות. אם הוא מתאהב על הבריות, ממילא הוא גם מאהיב את התורה, כי כולם משבחים אותו ואומרים אשריו שלמד תורה, כי התורה הביאה אותו למדות הטובות – “אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה, אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמדו תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר ‘ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בכך אתפאר’^{סב}”. היתהגות כזו נקראת קידוש ה’. מהו חילול השם? בדיוק להפך, ר”ל, שבסוף אומרים

אברהם אבינו
האהיב את ה’ לא
רק בכך שהכניס
אורחים והיה
אדם הגון וישר.
הוא עשה פעולה
אקטיבית, פרסם
את האלקות
בעולם, במסירות
נפש

נט דברי הימים א כט, יא.

ס יומא פו, א.

סא חלק נוסף של השיעור, שטרם פורסם, הוקדש לדמותו ולשרש נשמתו של אביו.

סב ישעיה מט, ג.

טג יחזקאל לו, כ.

טד לקו”ש חל”ד ואתחנן ב.

טה ראה שו”ע אדה”ז או”ח ס, ד. פיוט “על אחת כמה וכמה” לליל הסדר.

כשאתה מסתכל

בתורה הקדושה

ובמצוותיה,

מקיים "אסתכל

באורייתא", אזי

"וברא עלמא",

אתה מגיע

לאהבה, "עולם

חסד יבנה"

אב אחד לכלנו הלוא אל אחד
בראנו^ט. כל שאר הדברים הם
מתוך קירוב, ורק ההתבוננות
במעשיו העצומים גורמת לאהבה
מתוך ריחוק.

המבנה הפנימי

מתוך כל ההתבוננות עולה
מבנה יסודי, כנגד אותיות שם
הוי' ב"ה:

בספר המצוות מתוארת

אהבת ה' מתוך ההתבוננות במצוות התורה.
כל התורה נתנה כדי שנתבונן בתורה ומצוות
וממילא נאהב את נותן התורה. כך מסבירים
המפרשים^ט, שמי שמתבונן בתורה רוצה לדעת מי
הוא זה שנתן את התורה ואז הוא מתבונן בנותן
התורה. כלל גדול בחסידות^{טא} שכאשר לומדים
תורה צריכים להפסיק, אפילו באמצע סוגיא,
ולחשוב 'מי נתן לי את התורה?'. בלשון חז"ל
התורה נקראת "רחמנא" – ה', נותן התורה.
צריך כל פעם להפסיק ולהזכר בנותן התורה,
וככל שאתה מבין את התורה לעומק אתה אוהב
יותר את נותן התורה. ככה נפרש את מאמר חז"ל
"אסתכל באורייתא וברא עלמא"^{טב}. כשאתה
מסתכל בתורה הקדושה ובמצוותיה, מתבונן
– "כל חדא וחדא לפום שיעורא דיליה"^{טג}
– באמת וביפי המופלאים שיש כאן, מקיים
"אסתכל באורייתא", אזי "וברא עלמא", אתה
מגיע לאהבה, "עולם חסד יבנה"^{טד}. אתה אוהב
את נותן התורה ואתה מתדבק בדרכיו, "והלכת
בדרכיו". "ברא עלמא" היינו בריאת-לידת
האהבה, מתוך "אסתכל באורייתא". לכאורה,
ביד החזקה הרמב"ם לא מזכיר זאת כלל וכלל.

מתאר ביד החזקה היא אהבה
מתוך הרגשת ריחוק, מתוך
התפעלות מהמעשים הגדולים
והנוראים של ה', מרוממות
והתנשאות הבורא המבליטות
את ריחוקי התהומי ממנו יתברך.
נאמר במילים יותר מודרניות:
יש אהבה אובייקטיבית ויש
אהבה סובייקטיבית. אהבה
סובייקטיבית כלפי ה' אומרת –
גם מלה מודרנית – שה' הוא

פרסונלי. אבל אהבה אובייקטיבית היא אהבת
ה' נטו, כאילו נאמר אהבת ה' כאובייקט ולא
כסובייקט^{טו}. הרמב"ם הוא מאד אובייקטיבי,
כנ"ל. לכן הוא לא מדבר על אהבת ה' בגלל
הטובות שהוא עשה לי – כמו שאומה, לדוגמה,
הסמ"ג^{טז} (וכמו שנראה עוד בדברי הרס"ג).
הרמב"ם לא שולל את היחס הפרסונלי לה' –
הוא מזכיר שלו לבדו ראוי להתפלל^{טז} וכו' –
אבל כאן, במצות אהבת ה', הוא לא מזכיר את
הפן הזה של ה' כלל ועיקר! העיקר אצלו הוא
האהבה לה' כגדול הגדולים, והרבי מסביר שזו
נקראת אהבה מהרגשת הריחוק.

זו גם תשובה לקושיא החזקה ששאלנו
קודם – איך יתכן שאהבה ויראה נולדות בדיוק
מאותה התבוננות?! הרבי אומר שכאשר קוראים
את המלים ביד החזקה רואים בפירוש שהמשותף
הוא הריחוק – מתוך הרגשת הריחוק העצום
אתה גם אוהב, מתאוה לדעת את הדבר הרחוק
ממך, וגם נרתע לאחור. שתי התנועות הן מתוך
הרגשת הריחוק האין סופי. לעומת זאת, הדברים
האחרים הם באים מתוך קירוב – ה' קרב אותי,
ה' מתאהב על ידי כי הוא קרוב אלי ואני אוהב
אותו ורוצה שכולם יאהבו אותו כמוני, "הלוא

טט מלאכי ב, י.

ע ראה בפירוש ר"א מזרחי על דברים ו, ו, ובקנאת סופרים
על סהמ"צ כאן.

טא ראה גם צוואת הריב"ש פ"ג; תניא פמ"א. ובכ"מ.

טב זהר ח"ב קסא, א.

טג ע"פ זהר ח"א קג, ב.

טד תהלים פט, ג.

טו ראה באורך בסדרת השיעורים החל מאור לכ' תשרי –
נדפס בגליון נח – תשפ"ה. ובכ"מ.

טז עשה ג.

טז י"ג עיקרים ה (הקדמת פיה"מ לפרק "חלק").

אין צורך כאן
ליישב בין ספר
המצות והיד
החזקה – אדרבא,
אלו שתי שיטות
– אלא רק להבין
מה שכתוב כאן
וכאן ואיך שבאמת
הדברים משלימים
זה את זה

האהבה השניה,
שמתוארת ביד החזקה,
היא התבוננות במעשיו
הנפלאים, פלאי הטבע,
"מעשה בראשית".

האהבה השלישית
היא האהבה של אביי,
שכתובה בגמרא –
התנהגות במדות טובות
מתוך לימוד התורה, "רוח
הבריות נוחה הימנו"^ט, כך
שהאנשים מבינים שזו

מתנה של התורה ואוהבים את התורה ואת
נותן התורה.

האהבה הרביעית היא שאתה יוצא מ'איזור
הנוחות' שלך (שבו שם שמים מתאהב על ידך)
כדי לפרסם אלקות בעולם, במעשה מחושב ויזום
– מכתת רגלים ללכת ולפרסם אלקות בראש
כל חוצות, כי אתה אוהב את ה', הטוב והמיטיב,
ורוצה שכולם יאהבו אותו.

יש כאן, בהתבוננות פשוטה, יִהְיֶה-הָ, חכמה-
בינה-מדות-מלכות: בחכמה יותר נכון לקרוא
לזה הסתכלות ובבינה יותר נכון לקרוא לזה
התבוננות. עיקר ההסתכלות הוא באורייתא,
הִי של שם הוי', "אורייתא מחכמה נפקת"^{טו},
וההתבוננות במעשה בראשית וגדולת הבורא היא
בפירוש בינה. הרמב"ם מדגיש שחייבים להגיע
להשגה והשגה היא בינה (כנ"ל). השתקפות
התורה בתוך הלב של הלומד, במדות הטובות,
היא הִז של שם הוי' – המדות. היציאה החוצה
כדי לפרסם אלקות, מתוך מגמה מפורשת,
אקטיבית, שאתה חייב שכולם יאמינו בה' –
מה שאנחנו קוראים 'המהפכה הרביעית'^{טז} –
היא כאן באמת המדרגה הרביעית, המלכות, כי
היא יוצאת החוצה, יורדת לעולמות התחתונים

להוציא משם את כל הניצוצות הקדושים, "לא
גלו ישראל אלא כדי להוסיף עליהם גרים"^{טז}, גם
ניצוצות קדושים^{טז} וגם גרים כפשוטו, "ואהבתם
את הגר"^{טז}.

[שתי הראשונות הן הסבות לאהבה,
התבוננות בתורה ובטבע, והשתים האחרונות
הן התוצאות של האהבה, להאהיב את ה'
באופן עקיף ובאופן ישיר]. נכון. לפי המבנה
שראינו אותיות יִהְיֶה שבשם הן הסבות, עבודת
ההתבוננות של האדם בעצמו, שהיא המולידה
מדות, ואותיות זה הן הפועל יוצא, מה שנולד
בפועל. אך בכל זאת לכאורה קיום המצוה שלך
היא הפעולה שלך להאהיב את ה' על הבריות,
פעולה שיצאה מתוך האהבה שלך לה', ואילו
התוצאה הסופית, התכלית, שהבריות תתעוררנה
לאהוב את ה', היינו התוצאה של הפעולה,
המצוה, שלך (ועדיין יש כאן את אותה חקירה
הנ"ל, בין שיטת הרמב"ם לשיטת החסידות,
האם קיום המצוה הוא בפעולה או בתוצאה,
וד"ל).

שוב, יש לנו כאן מבנה פשוט ויפהפה של
יִהְיֶה-הָ. ביד החזקה הרמב"ם כותב לכאורה
רק את ה עילאה, מתאים לדרכו, שהאריז"ל
אומר בפירוש^{טז} ששרשו במוחין דאמא, בינה.
כמו שאמרנו קודם, אין צורך כאן ליישב בין
ספר המצות והיד החזקה – אדרבא, אלו שתי
שיטות – אלא רק להבין מה שכתוב כאן וכאן
ואיך שבאמת הדברים משלימים זה את זה. אם
מישהו יאמר – הרמב"ם חוזר בו? לא שחזר
בו, אלא שביד החזקה הוא מדגיש מה שרוצה
כאן. ארבעת הפרקים הראשונים שלו ביד הם
פילוסופיה ('אובייקטיבית' לשיטתו), ולכן רבים
וטובים הסתייגו מללמוד אותם^{טז}, אבל אנחנו
(לפי הוראת רבותינו) כן לומדים אותם.

טז פסחים פז, ב.

טז שער הפסוקים שמות; ישרש יעקב ערך 'גולה'.

פ דברים י, יט.

פא ראה שער הגלגלים הקדמה לו.

פב חיי מוהר"ן אות תז.

עה אבות פ"ג מ"י.

עו זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

עז החל משיעור כ"ד טבת תשע"ה. וראה בספר המהפכה
הרביעית.

כל האהבות ברמב"ם

לכאורה, לפי ההגדרה של הרמב"ם ביד החזקה, מה קרה לכל שאר הפירושים? לאן הם ברחו? הוא לא מכיר בהם? לא רוצה אותם? אי אפשר לומר ככה. חייבים לומר שהוא כלל אותם במקום אחר:

איפה הוא שם את האהבה של התורה והמצוות? בסוף הלכות תשובה. שם הוא כותב שעבודת ה' לשמה (שלא על מנת לקבל פרס וכו') היא עבודה מתוך אהבה – העובד לשמה אוהב את ה' מתוך אהבה, אהבת האמת, ו"אין אמת אלא תורה"⁹⁷. בשביל לאהוב את האמת – עד כדי "באהבתה תשגה תמיד"⁹⁸, הסיוס

שם, עם הראב"ד המפורסם עליו⁹⁹ – צריך לקיים "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך"¹⁰⁰. ברור שאת האהבה הזו, מכח התורה, ה"אסתכל באורייתא", הוא שם בסוף הלכות תשובה. שם, כאשר הוא כותב שעיקר העבודה לשמה הוא מתוך אהבת ה', אין שום זכר

למעשה בראשית – רק "אהבת האמת מפני שהוא אמת"¹⁰¹, והאמת היא התורה. איך הוא יודע שזו האמת? ודאי הוא למד הרבה תורה, והתבונן בנותן התורה, ומכך בא לאהבה שהיא תכלית התשובה – תשובה מאהבה, שהופכת זדונות לזכויות¹⁰². נשים לב שבספרי החסידות¹⁰³ – החל מהתניא¹⁰⁴ – עבודה "לשמה" היינו עם כוונה לעשות לה' יתברך נחת רוח, ולא

לצורך האדם כלל. לא זו העבודה לשמה אצל הרמב"ם – גם ביחס לתורה הוא מעדיף להדגיש את ה'חפצא', את האמת של התורה, ולא את התכללות ה'גברא' שלי, שעושה נחת רוח, ב'גברא' שלו יתברך, וד"ל.

איפה הרמב"ם שם את האהבה לפי הדרשה של אביי, שיהיה שם שמים מתאהב על ידיך? בהלכות יסודי התורה, כאשר הוא מסביר מהו קידוש ה' (הנהגות שמפורטות בהרחבה בהלכות דעות)¹⁰⁵.

איפה אצלו הפירוש העיקרי בספר המצוות, להפיץ את אהבת ה'? בהלכות מלכים. הוא מתחיל מכך שהתורה נועדה לכולם, שמשה צווה גם שבע מצוות לבני נח¹⁰⁶, ואחר כך ממשיך בפירוט מה משיח יעשה¹⁰⁷.

לכל אחד יש ניצוץ משה רבינו¹⁰⁸, שמחייב אותו לפרסם אלקות לכולם. פרסום אלקות מתחיל אמנם מאברהם, אבל כתוב¹⁰⁹ שמעלת אברהם, מימוש שליחות בעולם להיות "אב המון גוים", היא בעצם ענינו של מלך המשיח. ידוע¹¹⁰ שאצל הרמב"ם יש שני גיבורים, אברהם ומשה, כל אחד עם המעלה שלו. מה יעשה משיח (החל מניצוץ משיח שיש בכל אחד¹¹¹)? יקיים "כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם הוי' לעבדו שכם אחד"¹¹², תכלית כל עליות מלך המשיח כמבואר בהלכות מלכים שם. איך הוא יעשה זאת? כמו אברהם אבינו, "ויקרא שם

לכל אחד יש
ניצוץ משה רבינו,
שמחייב אותו
לפרסם אלקות
לכולם

אז הלכות יסודי התורה פ"ה.

בז הלכות מלכים פ"ח ה"ו.

צג שם פ"א.

צד תניא פמ"ב.

צה ראה בת עין לחנוכה (נלמד בשיעור כ"ו כסלו תשע"ז).

וראה גם שיעורים בסוד ה' ח"ב עמ' עב"עד.

צו ראה גם שיעור אור ל' טבת ו'ח' מנחם אב תשע"ד. ועוד.

צז מאור עינים פרשות שמות ופינחס בשם הבעש"ט.

צח צפניה ג, ט.

פג ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח; הקדמת איכה רבה פסקה ב; פסיקתא דרב כהנא פסקא טו אות ה.

פד משלי ה, יט.

פה השגות הראב"ד על הלכות תשובה פ"ה ה"ו.

פו דברים י, ו.

פז ע"פ רמב"ם הלכות תשובה פ"ה ה"ב.

פח יומא פ, ב.

פט ראה לדוגמה רב ייבי לפרשת נח עה"פ "אלה תולדות

נח גו". ובכ"מ.

צז פמ"א.

משמעויות שכנגד ט' באב (יום השבירה) וט"ו באב (יום של התנוות חדשה).

שיטת הרס"ג

להשלמת התמונה נחזור ונרחיב בשיטת הרס"ג בנוגע למצות "ואהבת". כפי שהוזכר, בספר המצוות שלו הוא מונה את מצות אהבת ה', ותכף נקרא איך הוא מגדיר אותה. לעומת זאת, בפיוט המצוות שלו אין כלל מצות אהבת ה'! המפרש הגדול שלו, הרי"פ פערלא, מסביר^{קז} בעומק שבעצם יש ביחס ל"ואהבת" מחלוקת תנאים^{קח}:

כולם מכירים את הדין שיש שלש עבדות חמורות שבהן "יהרג ואל יעבור" גם בצנעא, כשאין בכך חילול השם בפרהסיא, אך באמת זו דעת רבי אליעזר, בעוד רבי ישמעאל חולק עליו לגבי עבודה זרה בצנעא. בנוגע לשפיכות דמים וגילוי עריות, בהם יש פגיעה בזולת, אין מחלוקת – בשפיכות דמים יש סברא, "מאי חזית דדמא דידך סומק טפי", וגילוי עריות נלמד בכתוב^{קט} משפיכות דמים. בעבודה זרה בפרהסיא יש חילול השם, והאדם מצווה על "ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל"^ק. לעומת זאת, בעבודה זרה בצנעא, בה אין פגיעה בזולת וגם אין מראית עין ציבורית שהאדם כופר בה', ובלבו הרי אינו מאמין בה – לא צריך, לדעת רבי ישמעאל, למסור את הנפש. במלים שהוזכרו כמה פעמים, רבי אליעזר מתחשב במעשה החיצוני, ב"חפצא", ואילו רבי ישמעאל מתחשב בעולמו הפנימי של האדם, ב"גברא". הלימוד של רבי ישמעאל הוא מ"וחי בהם"^{קי}, "ולא שימות בהם", ואילו רבי אליעזר לומד מ"ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" שצריכים למסור את הנפש

בשם הוי' אל עולם^{צט}, "אל תקרי ויקרא' אלא ויקריא"^ק. זו מסירות הנפש של אברהם. הוא לא כמו רבי עקיבא^{קא} שרוצה למות^{קב}, אבל הוא מוכן למות^{קג} – מפרסם עד מיצוי הנפש (אחד מפירושי "בכל נפשך"^{קד}).

יש כאן ארבע הלכות, שצריך לתת להן סימן – הלכות יסודי התורה, הלכות דעות, הלכות תשובה (כל אלו בספר המדע) והלכות מלכים (בסוף כל הספר היד). מה יכול להיות הסימן? **תמיד** – ר"ת תשובה, מלכים, יסודי התורה, דעות. זהו רמז לכל הארבעה. אכן מצות אהבת ה', על כל גווניה, היא מצוה תמידית (והיות שיש לה גם פן פנימי של התבוננות בלב וגם פן חיצוני של להאהיב את ה' על הבריות, יש לומר שמבין כל המצוות התמידיות של התורה מצות האהבה היא הכי 'תמידית', דורשת התמדה ושקידה, וד"ל).

מה הסדר של ארבע האהבות, שכנגד ייהוה, בתוך הרמב"ם? הוא מתחיל, בהלכות יסודי התורה, ב"ה עילאה, בהתבוננות. תיקון המדות, ה"ו, הוא בהלכות דעות. התיקון של ה"ה, ה"אסתכל

באורייתא", הוא בהלכות תשובה. בסוף, להאהיב את כל העולם, שייך להלכות מלכים – למלכות. הסדר כאן הוא ה"ו-ה"ה, הצירוף של חדש אב^{קה}, שאמרנו שהוא חדש האהבה. בצירוף הזה יש גם משמעות של שבירה, כמו במקורו "יד הוי' הויה"^{קי}, וגם משמעות של הויה-התנוות – שתי

מבין כל המצוות
התמידיות של
התורה מצות
האהבה היא הכי
'תמידית', דורשת
התמדה ושקידה

צט בראשית כא, לג.

ק סוטה י, ב.

קא ראה ד"ה "החדש" ה"ש"ת בסופו, ובכ"מ במאמרי חורף ש"ז.

קב ברכות טא, ב.

קג בראשית רבה לח, יג.

קד דברים ו, ה.

קה מחברת הקדש שער ר"ח, ובכ"מ.

קו שמות ט, ג.

קז ראה ביאור רי"פ פערלא ח"א עמ' 63 ועמ' 65 (ח"א ב, ד).

קח בכל הבא לקמן ראה סנהדרין עד, א.

קט דברים כב, כו.

קי ויקרא כב, לב.

קיא ויקרא יח, ה.

הוא מדגיש את

אהבת ה' בשל
היותו יתברך עצם
הטוב וטבע הטוב
להיטיב, לכל אחד
ואחד באופן אישי,
"לספק את כל
מיני האושר". ה'
אצלו הוא פרסונלי

שבמה שיש בו לא־תעשה אין
הוא מונה גם את העשה), והכל
נכלל כאן בלא־תעשה של "ולא
תחללו" קיז (מתאים גם לפירושו
של אביו, שלומד מ"ואהבת" על
מצות קידוש ה' ואיסור חילול
השם בהתנהגות האדם, כנ"ל).
אכן, כפי שהוזכר, בספר
המצוות שלו – בפרק הראשון,
"שער עבודת ה'" – מצות
אהבת ה' היא המצוה השניה קיח

(אחרי המצוה הראשונה, מצות האמונה במציאות
ה' וביחודו, שהוא לומד מהפסוק "וידעת היום
וגו'... אין עוד" קיט, כנ"ל):

והשניה לאהוב אותו כי הוא בעל היכולת לספק
את כל מיני האושר, וכענין זה אומר הכתוב ואהבת
את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאריך.
כלומר, הוא מפרש להלכה את הפסוק
"ואהבת" כפשוטו – כדעת רבי ישמעאל –
ומדגיש (כמו הסמ"ג) את אהבת ה' בשל היותו
יתברך עצם הטוב וטבע הטוב להיטיב, לכל אחד
ואחד באופן אישי, "לספק את כל מיני האושר".
במושגים שכבר הוזכרו, ה' אצלו הוא פרסונלי,
בניגוד לרמב"ם שמציג את ה' כ"מצוי" (בבחינת
חפצא, כנ"ל) בלתי־נתפס בשום דרך של חיוב,
אלא רק בדיעת השלילה (כך שממילא אין אליו
יחס פרסונלי).

ב. להאהיב תורה, עבודה וגמילות חסדים

נסיים בעוד נקודה עיקרית: הרב יוסי פלאי

בהערות הרב סבתו לספר המצוות כאן).

קיז יש להעיר שבספר המצות שלו לומד הרס"ג מ"ולא
תחללו" (במצוה השביעית בפרק א) – "להימנע מן
הצביעות בחסידות ובתפילה כדי שלא תהיה פגומה!"
קיח וכן באזהרותיו נמנית מצות האהבה ("מפני האדון ירא
ואהבתו") בתוך המצוות הכלולות ב"אנכי".

קיט יש להעיר שגם אדמו"ר הזקן בתיא (קונטרס אחרון
ד) מתייחס ל"ידעת" כמצוה־עשה דאורייתא, אבל מפרש
שזו המצוה לדעת את סדר ההשתלשלות, גדולת ה' על פי
חכמת הקבלה, ודוק.

ואת הממון קיב (ה"מאד") על
אהבת ה'.

הר"ן, בשם הר"ף, מסביר קיג
שלפי רבי אליעזר הפסוק
"ואהבת" כלל לא מתייחס
לאהבה כפשוטה – כפי שיפרש
אותו רבי ישמעאל (שבדרכו
הלכו הרמב"ם, ספר החינוך,
הסמ"ג ועוד) – אלא כליכולו
המשך של יחוד ה', "שמע
ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד",

עליו יהודי צריך למסור את נפשו קיד. כל תוכן
הפסוק מתייחס רק לזהירות מעבודה זרה,
להוציא אותה מכלל כל המצוות בהן נאמר
"וחי בהם" ולכלול אותה – גם בצנעא –
בחיוב לקדש את ה' ובאיסור חילול השם. מכיון
שהלכה כרבי אליעזר קטז, הרי שהוא לא מונה
את הפסוק כמצות אהבת ה' כפשוטה (וגם אינו
מונה את מצות קידוש ה', לא מ"ואהבת" ולא
מ"ונקדשתי", כשיטתו בפיוט ובספר המצוות קטז

קיב על החיוב למסור את הממון ולא לעבוד עבודה זרה
מסכים גם רבי ישמעאל (עיי"ש בדברי הרי"ף פערלא), ויש
לומר שעיקר החידוש של "בכל מאדך" בכל ממונך" הוא
שגם במקום הפסד ממון – אפילו כל ממונו – על האדם
לנהוג כהוראת אביו ולמסור הכל על מנת שלא יתחלל שם
שמים על ידיו, ודוק.

קיג ר"ן על הרי"ף ע"ז ט, א (הובא ברי"ף הנ"ל על עשה א).
קיד וראה בסנהדרין שם שלנעמן – בהיותו גר תושב –
התירו לעבוד ע"ז בצנעא ללא אמונה בלב, סברת רבי
ישמעאל, ודוק.

קטו בדרך כלל אין הלכה כרבי אליעזר, בהיותו "שמותי"
(שבת קל, ב; נדה ז, ב; ירושלמי תרומות פ"ה ה"ב), אך
כאן הלכה כמותו – היות שחכמים (ורבי עקיבא תלמידו)
מסכימים איתו – ויש בכך 'טעם' של ימות המשיח, בהם
הלכה כבית שמאי (מקדש מלך על זהר ח"א יז, ב בשם
האריז"ל. מובא בלקו"ת קרח נד, ג). בזכות מסירות הנפש
שהוא מתאר – שאדמו"ר הזקן מגדיר בתיא (ראה בעיקר
פכ"ה) כעצם מהות היהודי, הכופר בעבודה זרה בכל צורה
ובכל מצב, ויהרג ואל יעבור בשום פנים ואופן, גם בצנעא,
"א איז ניט ער וויל און ניט ער קאן זיין ח"ו א נפרד מאלקות"
(לוח "היום יום" כ"א סיון; וצ"ע אם מוזכרת ומבוארת
בדא"ח דעת רבי ישמעאל בענין) – מסירות הנפש ממש
בזמן הרדיפות של ימי הגלות, זוכים לימות המשיח.

קטז ועצ"ע מה שיטתו באזהרותיו, שם נראה שמנה גם
את קידוש השם וגם את האיסור לחללו (וראה בה הנסמן

והולך בדרכו וכו' המהר"ל מפראג. המהר"ל מפראג הוא הדמות הכי טובה היום כדי לחבר את הקרעים בצבור המאמין בעם ישראל, כי הוא – אפשר לומר – הדמות היחידה שמקובלת על כולם, על החסידים, על המתנגדים והכי על הרב קוק.

לדוגמה, מאיפה לקח הרב קוק את כל הווארט שצריך לאהוב את הבריות, כי יש אלקות בטבע^{קכד}? מהמהר"ל, שאומר^{קכה} שהטבע ממש הוא הבסיס של האלקות. הרב קוק מעמיק בזה ואומר^{קכז} שהאלקות נמצאת ממש בטבע, שהטבע הוא אלקי בעצם, וזהו הווארט בחסידות שהבורא משתקף בתוך הנברא^{קכח}. לכן ההצעה שעלתה על דעתי, שלכל אחד צריך שיהיו שיעורים לרבים – חוץ מהתלמידים שלומדים גמרא וכו' – בדברי אגדה המושכים את הלב ומעוררים את הצבור (כמו רבי עקיבא, שרק כאשר דרש על 127 השנים של שרה אמנו כנגד 127 מדינות של בתה של שרה, אסתר המלכה, כל הצבור התעורר^{קכח}). צריך לשמור שהנועה, וכל הצבור, לא יישן לך – ואם הוא יישן הוא יכול ממילא גם להתרחק, ח"ו. לעורר את הצבור אפשר אך ורק עם דברי אגדה שמושכים את הלב, והכי טוב באגדה ללמוד את המהר"ל מפראג (הוא עשה גולם, אך הנחיל לנו את הכח לעשות מגלמים לעבדיקע אידין, 'יהודים חיים', יהודים מלאים חיות ושמחה בעבודת השי"ת). כך אפשר להגיע לכולם, בלי יוצא מהכלל.

עד כאן דברנו על התורה – איך מקרבים עם התורה.

שי', שיום את המפגש שלנו, חשב שהיות שיש פה רבנים ראוי לעסוק בשאלה מה צריך להיות תפקיד הרב. אמרתי שהכי טוב לדבר על להאהיב את התורה על כולם. אחר כך חשבתי שצריך לפרט קצת יותר.

יש שלשה עמודים עליהם העולם עומד – תורה, עבודה וגמילות חסדים^{קכ} – וצריך להאהיב את שלשתם על כולם. זהו הדבר הראשון שעלה על דעתי, מעין מושכל ראשון, עליו רציתי לדבר – מה שהיה מתוכנן לפני כל מה שאמרנו היום. המושכל הראשון היה להסביר איך להאהיב את התורה, את

העבודה – התפלה – ואת גמילות החסדים, דווקא על ידי מי שמשמש כרב קהלה או מורה בישראל.

להאהיב את התורה באגדה

הווארט היה שכיצד להאהיב את התורה לומדים ממאמר חז"ל מפורש^{קכא}, שדברי אגדה מושכים את הלב וכך מקרבים אותו למי שאמר והיה העולם. תפקיד הרב לפסוק הלכה, אבל כדי להאהיב את התורה צריך לעסוק הרבה באגדה (והרמז: **אגדה** בגימטריא **אהבה**^{קכב}). כל רב צריך לדעת שבקיאאות בהלכה היא הכלי, **הלכה** בגימטריא **כלי**, אבל האור הוא דווקא האגדה – כולם נמשכים אל האור^{קכג}.

אם מדברים על אגדה, רציתי לקשר את זה לראי"ה קוק – עם מי הוא הכי מזדהה באגדה

קכד נושא שדובר בחלק נוסף של ההתוועדות, שבע"ה יתפרסם בהמשך.

קכה גבורות ה' הקדמה שניה ובפ"ב. ובכ"מ.

קכו ראה שמונה קבצים קובץ ז פסקאות לא וילה. ועוד.
קכז ביאורי הזהר אדמו"ר האמצעי פרשת בשלח ד"ה "עוד י"ל" (מג, ג); סה"מ תרס"א עמ' קצא ואילך; המשך תער"ב ח"ב עמ' א'קמדה.

קכח בראשית רבה נח, ג (ורמז: **שרה אמנו** 127 **שנים אסתר המלכה** 127 **מדינות** עולה 2527, 7 פעמים 361, חוה ברבע – תיקון חוה בשלמות).

כל רב צריך

לדעת שבקיאאות
בהלכה היא הכלי,
הלכה בגימטריא
כלי, אבל האור
הוא דווקא האגדה
– כולם נמשכים
אל האור

קכ אבות פ"א מ"ב.

קכא ע"פ יומא עה, א.

קכב **הלכה אגדה** (**כלי אהבה**) עולה **חכמה**. **אהבה** בהכאת אותיות (א פעמים ה פעמים ב פעמים ה) עולה **נ**, **אגדה** בהכאת אותיות (א פעמים ג פעמים ד פעמים ה) עולה **ס** – יחד **נס** שמעל הטבע.

קכג ראה לוח "היום יום" י"ג טבת.

להאהיב את התפלה בנגינה

איך מקרבים עם עבודת התפלה? יש אנשים שאוהבים להתפלל, ויש נוער – במיוחד – שלא בא לו להתפלל, לא מבין למה זה טוב. הווארט כאן, בקיצו, שצריך המון נגינה. עיקר ויסוד התפלה הוא דוד מלך ישראל, שאמר על עצמו "ואני תפלה". והוא "נעים זמרות ישראל"^{קכט}. הוא מתפלל "ברוב שירה וזמרה"^{קל}, ואף מכרכר ומפזז לפני ה'^{קלא}. כך, כל רב צריך להיות רב-מנגן. צריך בתפלות הרבה נגינה.

אם מדברים על הרב קוק, ידוע שהוא היה בעל-מנגן גדול, במיוחד בשבת, ניגונים עמוקים של חב"ד – כי הוא היה, מצד תולדתו, חצי חב"דניק (מצד אמא שלו, עם הכפה של הרבי הצמח-צדק כידוע). כל שבת היה לומד ליקוטי תורה של אדמו"ר הזקן, והעיקר לעניננו שהיה שר בדבקות ובשמחה^{קלב}. אפילו מסופר^{קלג} שמה שתפס גם את הרב הנזיר וגם את הרב חרל"פ, ששמעו אותו מתפלל. כמו שיש סיפורים על הבעל שם טוב איך 'קנה' אנשים^{קלד} (בסיפורי מעשיות כ'), הרב קוק קנה אנשים הכי טובים מכח התפלה שלו, מכח הנגינה שלו.

קופת גמילות חסדים

אם כן, להאהיב את התורה אפשר על ידי הרבה אגדה ומהר"ל מפראג, להאהיב את התפלה אפשר על ידי שירה וזמרה. מה הכוונה להאהיב גמילות חסדים? זה ענין ששייך בפרט לרב קהילה ממש. כל רב צריך שתהיינה לו קופות גמ"ח, שאפשר לבוא אליו ולקבל הלוואה,

קכט שמואל'ב כג, א.

קל המלים האחרונות ששמעו מהרבי לפני ז"ך אד"ר תשנ"ב.

קלא שמואל'ב ו, טז.

קלב ראה באורך בספר בשדה הראי"ה פרק "וכך היה מתפלל", וש"נ.

קלג ראה במבוא של הרב הנזיר לאורות הקודש (ובנסמן בהערה הקודמת הובאו כמה מקורות מכתבי הרב חרל"פ). קלד ראה לדוגמה אור ישראל ח"א פ"ד בסיפור "לוקח נפשות חכם", וש"נ.

כסף. צריך להיות כמו הבעל שם טוב, שלימד^{קלה} שקודם עושים טובה ליהודי בגשמיות ורק אחרי שעשית לו טובה בגשמיות אפשר להאיר לו את אור התורה והחסידות, וכך להאהיב עליו את ה' יתברך.

יש המון דוגמאות של גמ"חיים היום – לחתן ולכלה וכו' וכו' – אבל צריך לא להסתפק בכך שיש קופות גמ"ח בעולם, צריך שיהיה במודעות של הרב שחייבות להיות הרבה צורות של צדקה עם הבריות, ביקור חולים וכו'. כשדואים כזה רב, שמתמסר לצדקה וגמ"ח – אוהבים אותו ואוהבים את התורה ונותן התורה יתברך.

הנקודה הזו היתה אמור להיות עיקר השיעור, המשפט הזה, שלכל רב צריך אוצרות (שהוא מבזבז על מנת לנצח את המלחמה^{קלה}) של אגדה, נגינה וקופות גמ"ח, וכך הרב מאהיב את התורה והשי"ת על כולם.

שנוזה להיות ממקדשי שם שמים, ולא חלילה להפך, ואז ובא לציון גואל צדק, עוד היום (כדברי משיח לרבי יהושע בן לוי^{קליז}).

אפשר גם לסיים בניגון – ניגון שמח. איזה ניגון שמח? מסתמא ידעו בדור הקודם אילו ניגונים אהב הרב קוק לשיר – השאלה אם משהו היום יודע. [אחרי פרעות תרפ"ט הוא שר "הרנינו גוים עמו". יש ויכוח אם זה הניגון ששרים בסעודת שלישית או משהו אחר.] היות שחדש אב מלשון אבא אפשר לנגן "אבינו מלכנו".

לחיים לחיים, שיהיה חדש טוב, שהימים האלה יהפכו לשמחה ולששון ולמועדים טובים, והאמת והשלום אהבו^{קלח}, ומכאן נגיע בקרוב לחדש הרחמים, שתהיה לכולם שנה טובה ומתוקה. שכל אחד ואחד יצליח בהצלחה רבה ומופלגה להפיץ את התורה, שאז קאתי מר דא מלכא משיחא בחסד וברחמים^{קלט}.

קלה ראה גם תורת מנחם תשמ"ג עמ' 1629

קלי ראה גם המשך "באתי לגני" תש"י פ"א ואילך, וביאוריו.

קלז סנהדרין צח, א.

קלח ע"פ זכריה ח, יט.

קלט ראה אגרת הבעש"ט שבריש כש"ט (קה"ת).

ביאורי תפלה

ברכת אהבת עולם

ברכת האהבה

נעשה היחוד בשלמות ומיד בא המשיח).
בברכה זו אנו נכנסים ל"היכל האהבה"^ג,
בו נמצאים עד סוף קריאת שמע, וכאן "יכוון
לכלול את עצמו עם אינון דאובהין למדיהו"^ד. זו
הברכה הסמוכה לקריאת שמע לפני: בקריאת
שמע יש את מצות האהבה – "ואהבת את
הוי' אלהיך"^ה, "לאהבה את הוי' אלהיכם"^ו –
ומקדימים לה את האהבה שה' אוהב אותנו, כיון
שעלינו להתבונן באהבת ה' העצומה אלינו, ואז
"כמים הפנים לפנים"^ז מתעוררת אהבתנו אליו.^ח
נמצא שיש כאן אתערותא דלעילא (אהבת
ה' אלינו) המעוררת אתערותא דלתתא (אהבתנו
אליו), כמו בפסוק "דודי לי ואני לו"^ט השייך
ליציאת מצרים וגאולת חדש ניסן באתערותא
דלעילא, "זכרתי לך חסד נעוריהך אהבת פלולתיהך
לקחתך אחרי [אהבתכם אלי היא אחרי הבעת
אהבתי אליכם] במדבר בדרך לא ירושה"^י – זו
אהבת פסח (אהבה מלמעלה למטה) שקדמה
למתן תורה – סיום 'היכל האהבה' הוא
בהזכרת יציאת מצרים, "אשר הוצאתי אתכם

אהבת עולם אהבתנו הוי' אלהינו. המלה
גדולה ויתרה חמלת עלינו... אבינו אב
הרחמן, המרחם, רחם נא עלינו, ותן
כלבנו בינה להבין ולהשכיל, לשמע
ללמוד וללמד, לשמור ולעשות, ולקיים את
כל דברי תלמוד תורתך באהבה... ויחד
לכבנו לאהבה וליראה את שמך... כי
אל פועל ישועות אתה, ובנו בחרת מכל
עם ולשון, וקרבנתנו מלפנו לשמך הגדול
באהבה להודות לך וליחדך ולאהבה את
שמך, ברוך אתה הוי' הבורא בעמו ישראל
באהבה.

ברכת אהבת עולם עוסקת באהבת ה' לעמו
ישראל, בפרט בענין התורה (ולכן ברכה זו פוטרת
מברכות התורה^א). זוהי ברכה חשובה וחביבה
עד מאד (ואם צריך לבחור ברכה אחת מיוחדת
מכל הסדור היינו בוחרים בה), וכתוב בשם מורנו
הבעל שם טוב "מה שנאמר לו מן השמים טעם
איחור ביאת משיח שאין מאריכין באהבה רבה,
סוד נשיקין שקודם הזיווג"^ב (כלומר שהברכה
היא התעוררות האהבה המביאה ליחוד שנעשה
אחר כך בתפלה, ואם היו מאריכים כראוי היה

ג שער הכוונות, קריאת שמע דרוש ו.
ד מעין החכמה (פרק ע"ז), סדור יעב"ץ.
ה דברים ו, ה.
ו שם יא, כב.
ז משלי כד, יט.
ח כמבואר בתניא פמ"ט.
ט שיר השירים ב, טז.
י ירמיה ב, ב.

נעדר ע"י יוסף פלאי לפי רשימת הרב ולפי שיעור ה' מנחם
אב תשע"ט.
א שו"ע או"ח מז, ז.
ב תולדות יעקב יוסף פרשת וארא. כוונת הבעש"ט היא
גם על ברכת אהבת עולם וגם על התעוררות אהבה בין
איש לאשה כפשוטו, ראה שכינה ביניהם פ"ז עמ' קעז.

האהבה היא

מלמעלה למטה,
אהבת ה' אלינו
בתורה, והבטול
הוא מלמטה
למעלה, בלימוד
התורה מתוך
בטול עצמי לנותן
התורה

האר"י ז"ל היא לומר אהבת
עולם (כמו שקבע אדמו"ר
הזקן בסדור), ומבאר^א כי אהבה
רבה היא בעולם האצילות
ואילו בשלב זה בתפלה אנו
נמצאים בעולם הבריאה (למטה
מהאצילות) ושם יש אהבת עולם
שהיא "אהבה זוטא".

לפי הפשט, אהבת עולם
היינו אהבה עולמית, נצחית,
כמו בפסוק שעליו מיוסד נוסח
הברכה (כמבואר בגמרא^ב) "מִן חֹק הוּא נִרְאֶה לִי
וְאֶהְבֶּת עוֹלָם אֶהְבֶּתִּיךָ עַל כֵּן מִשְׁכָּתִּיךָ חֶסֶד^ג".
אמנם הפירוש הפנימי ב"אהבת עולם" הוא
אהבה הנולדת מתוך ההתבוננות בגדולת ה'
כפי שהיא משתקפת במעשה בראשית (העולם),
כדברי הרמב"ם שכן היא הדרך לעורר אהבה
לה^ד.

מוסבר בתניא^ה כי דרגת אהבה רבה היא
מעל אהבת עולם (כדברי האר"י הנ"ל). אהבת
עולם שייכת יחסית לבחינת "ממלא כל עלמין"
(האלקות ה'מורגשת' בתוך העולם) ואהבה
רבה ל"סובב כל עלמין". אך זה בנוגע לאהבת
עולם כפי הפירוש השני, אהבה מתוך התבוננות
בעולם, אולם אהבת עולם לפי הפירוש הפשוט,
אהבה נצחית, הרי היא מעל אהבה רבה!^ו שכן
אהבת עולם כזו היא אהבת עצמותו יתברך
ממש (שמעל הזמן לגמרי), גם למעלה ממדרגת
סובב. ומה שנאמר "מרחוק הוי' נראה לי" היינו

מארץ מצרים^ז – אלא שמתן
תורה הוא תכלית יציאת מצרים
(בהוציאך את העם ממצרים
תעבדון את האלהים על ההר
הזה^ח).

אהבה ותורה

בברכה זו מבואר שעיקר
הבעת אהבת ה' אלינו הוא במתן
תורה, "חמדה גנוזה"^ט, וכן אנחנו
אוהבים מאד את התורה. והנה:

תורה = אהבה פעמים בטול – בפשטות, האהבה
היא פנימיות החסד, "תורת חסד"^י, והבטול הוא
פנימיות החכמה, "אורייתא מחכמה נפקת"^{יא}.
אך כעת מתאים לדייק ולפרש כי האהבה היא
מלמעלה למטה, אהבת ה' אלינו בתורה, והבטול
הוא מלמטה למעלה, בלימוד התורה מתוך בטול
עצמי לנותן התורה (המדבר בפי הלומד בשעת
הלימוד, והלומד הוא רק "כעונה אחר הקורא"^{יב},
"תען לשוני אמרתך"^{יג}).

♦ הפתיחה והחתימה: **אהבת עולם אהבתנו**
הוי' אלהינו... ברוך אתה הוי' הבוחר בעמו
ישראל באהבה = 2701 = בראשית ברא
אלהים את השמים ואת הארץ (= משולש
73, חכמה) – חידוש העולם על ידי חידושי
תורת אמת, "אסתכל באורייתא וברא
עלמא"^{יד}.

מהי אהבת עולם

בנוסח הברכה יש מחלוקת גדולה^{טו} האם
לומר "אהבת עולם" או "אהבה רבה". הכרעת

כ שער הכוונות דרושי תפלת השחר פ"א. פ"ח שער
הק"ש פ"ג.

א ברכות יא, ב, דעת רבנו, וכיון שהם מביאים מקור מפסוק
לכן הלכה כמותם כדעת הר"ף וסיעתו.

ב ירמיה לא, ב, וברד"ק "לא היתה אהבתי אליך לפי שעה
אלא להיות האהבה לעולם", וכן הוא בתנא דבי אליהו פ"ו
"אהבה לעולם ולעולמי עולמים, לכך נאמר ואהבת עולם
אהבתיך וגו'".

ג הלכות יסודי התורה פ"ב ה"ב.

ד פרק מג.

ה כמבואר בלקו"ת במדבר ט, ד. רשימות הצמח צדק
תהלים קו.

יא במדבר טו, מא.

יב שמות ג, יב.

יג שבת פח, ב ("חמדה גנוזה").

יד משלי לא, כו.

טו זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

טז תורה אור יתרו סז, ב.

יז תהלים קיט, קעב.

יח זהר ח"ב קסא, ב.

יט ראה ברכות יא, ב. שו"ע ונו"כ או"ח ס, א.

בברכה זו יש

'שבע אהבות',
שבע פעמים
שרש **אהב**, "כל
השביעין חביבין",
כנגד שבע
המדות - עצם
האהבה שייכת
למדת החסד ואור
החסד ממשיך
בכל שבע המדות

שבע אהבות

שדווקא "מרחוק" אני
אוהב את עצמותי
ממש, מעל כל הגילויים
(כמו "עצות מרחוק
אמונה אמין"^ט, האמונה
בעצמותי יתברך). לכן
הנוסחה המבוררת, הן
ע"פ נגלה והן ע"פ נסתה,
היא אהבת עולם – לפי
האר"י מפני שאהבה זו
היא למטה מאהבה רבה
(אליה מגיעים רק בעולם
האצילות, תפלת עמידה),
וכפי הפירוש הפשוט (נצחיות) מפני שהיא
למעלה מאהבה רבה.

הנושא המרכזי של ברכת אהבת עולם הוא
האהבה. והנה בברכה זו יש 'שבע אהבות', שבע
פעמים שרש **אהב** (כפי נוסח אדמו"ר הזקן),
"כל השביעין חביבין"^כ, כנגד שבע המדות –
עצם האהבה שייכת למדת החסד (האהבה היא
פנימיות החסד) ואור החסד ממשיך בכל שבע
המדות ("יומא דאזיל עם כולהו יומין"^{כב}).

האהבה קושרת בין הקב"ה התורה וישראל,
"תלת דרגין אינון מתקשרן דא בדא, קודשא בריך
הוא אורייתא וישראל"^{כט}. בין ה' וישראל יש
קשר הדדי של אהבה: הקב"ה אוהב את ישראל
(אהבת ישראל של ה'), "אהבתי אתכם אמר
הוי"ל^ל, וישראל אוהבים את ה', "ואהבת את
הוי' אלהיך". ישראל אוהבים את התורה, "מה
אהבתי תורתך"^{לא}, וכן אוהבים זה לזה, "ואהבת

לרעך כמוך"^{לב} (כמו שאומרים כהקדמה לתפלה
"הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך
כמוך"). והנה שבע האהבות בברכת אהבת עולם
הן 'הרכבה' של האהבות בסדר הבא:

"אהבת עולם אהבתנו הוי' אלהינו" – הקב"ה
אוהב את ישראל. "ותן בלבנו בינה... את כל
דברי תלמוד תורתך באהבה" – בקשה שאנחנו,
ישראל, נקיים את התורה באהבה – זו אהבת
התורה כמוהו, אבל גם ובעיקר אהבה של ישראל
לה' נתן התורה, שהרי "אורייתא וקוב"ה כולא
חד". "ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך" –
אהבת ישראל לה'. "וקרבנותנו מלבנו לשמך הגדול
באהבה" – ה' קרב אותנו מאהבתו אלינו, אהבת
ה' את ישראל. "להודות לך וליראה ולאהבה את
שמך" – אהבת ישראל לה', אתערותא דלתתא
הבאה לאחר אתערותא דלעילא ("וקרבנותנו...
באהבה"). "ברוך אתה הוי' הבורך בעמו וישראל
באהבה" – אהבת ה' לישראל, כמו בפתיחת
הברכה, "נעוץ סופן בתחילתן".

◆ נמצא שיש בברכה זו ארבע אהבות ה' אלינו,
אהבה אחת שלנו לתורה ולנותן התורה, ועוד
שתי אהבות שלנו ל"שמך" של ה'. נחבר
הכל יחד: **ישראל ישראל תורה השם ישראל**
השם ישראל = 3465 = 77, **מזל**, פעמים **מאד**,
רמז לשיא האהבה, "בכל מאדך" (בפרשת
"שמע", שאז דווקא נקרא "עושים רצונו
של מקום"^{לג}), ללמד שמכח ברכה חביבה זו
אפשר לבוא לאהבת בכל מאדך.

◆ **שבע אהבות** = **תשפו**, רמז לשנה שלנו.
בהשגחה פרטית, הדברים נכתבים ערב ט"ו
באב – **אב** הוא חדש של **אהבה**, וחמשה
עשר באב הוא גילוי האהבה ("סיהרא
באשלמותא"). ויש לומר כי שבעת הימים
מתשעה באב עד ט"ו באב הם כנגד שבע
האהבות כפי סדרן בברכה זו: "אהבת עולם
אהבתנו", אהבת ה' לישראל בזמן החורבן

לב ויקרא יט, יח.

לג ברכות לה, ב (כמבואר במהרש"א שם).

כו ישיעה כה, א.

כז ויקרא רבה כט, ט.

כח ראה זחר ח"ג קג, איב; קצא, ב; ע"ח שכ"ה דרוש ב;
פע"ח שער חה"ס פ"א.

כט זחר ח"ג עג, א.

ל מלאכי א, ב.

לא תהלים קיט, צז.

אלינו, כלומר שאהבתו אלינו תתגלה לנו, ובכך נדע שאכן הוי' הוא "אלהינו" שלנו. כמבואר בתניא^{מא}: "ברכה שניה אהבת עולם אהבתנו ה' אלהינו. כלומר שהניח כל צבא מעלה הקדושים והשרה שכינתו עלינו להיות נקרא אלהינו. כמו אלהי אברהם... והיינו כי 'אהבה דוחקת הבשר' ולכן נקרא אהבת עולם שהיא בחינת צמצום אורו הגדול הבלתי תכלית להתלבש בבחינת גבול הנקרא עולם בעבור אהבת עמו ישראל כדי לקרבה אליו ליכלל ביחודו ואחדותו יתברך". זהו שרש הגבורה, התגבורות החסד^{מב}, וגם צמצומור ויכוזו ("אהבה דוחקת את הבשר"^{מג}) כדי שיוכל להתקבל אצל התחתונים המוגבלים.

גם המלים "הוי' אלהינו" מכוונות לחסד וגבורה, כמבואר^{מד} על הפסוק "כי שמש ומגן הוי' אלהים"^{מה}, כי הוי' הוא בחינת השמש המאירה ("שמש הוי'") במדת החסד ואלהים הוא שם הגבורה, בחינת המגן המסתיר ומכסה על אור השמש (כדי שהבריאה תוכל להתקיים ולקבל-לדעת את הארת החסד-אהבה, כנ"ל). גבורה היא מדת יצחק ("פחד יצחק"^{מו}), ומה שהחסד והגבורה כלולות כאן כאחד הוא סוד עקדת יצחק, התכללות אהבת אברהם ויראת יצחק.

אַבְנֵינוּ אֵב הַרְחֵמֶן, הַמְרַחֵם, רַחֵם נָא עָלֵינוּ, וְתֵן בְּלִבֵּנוּ בִּינָה... אֶת כָּל דְּבָרֵי תִלְמוּד תּוֹרַתְךָ

ממש, תשיעי ועשירי באב, כאשר בתוקף החורבן יש תוקף של אהבה נעלמת (עולם מלשון נצחיות וגם מלשון העלם), כאהבה רבה בין שני הכרובים^{לד}. י"א אב, אהבת התורה. י"ב אב, אהבת ה' מלמטה. י"ג אב, אהבת ישראל מלמעלה. י"ד אב, שוב אהבת ה' מלמטה. ט"ו באב, תכלית אהבת ישראל של ה' "הבוחר בעמו ישראל באהבה [= טו אב]".

מבנה שבע האהבות

יש לכוון את שבע האהבות כנגד המדות כסדרן בדרך הבאה:

"הוי' אלהינו"
מכוונות לחסד וגבורה. מה שהחסד והגבורה כלולות כאן כאחד הוא סוד עקדת יצחק, התכללות אהבת אברהם ויראת יצחק

אַהֲבַת עוֹלָם אֶהְבֶּתְנוּ הוי' אֱלֹהֵינוּ – שתי אהבות יחד, כנגד חסד וגבורה. כאמור, נוסח אֶהְבַּת עוֹלָם הוא לפי הפסוק "וְאֶהְבַּת עוֹלָם אֶהְבֶּתִּיךָ" על פֶּן מִשְׁכִּתִּיךָ חֶסֶד^{לז}, ומכאן ש"אהבת עולם" שייכת למדת החסד^{לה}. חסד-אהבה הוא מדתו של אברהם אבינו ("אברהם אהבי"^{לו}, "חסד לאברהם"^{לז}) שנאמר בו "ויקרא שם בשם ה' אל עולם"^{לח} (שמשמעו גם

האל הנצחי^{לט}, כנ"ל בפירוש אהבת עולם), וכן מבואר בחסידות ש"בחינת ומדרגת אהבת עולם הוא בחינת אברהם"^מ, אהבה מתוך התבוננות באלקות המתגלה בעולם.

"אֶהְבֶּתְנוּ" היינו הגבורת האהבה של ה'

לד יומא נד, ב "בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה".

לה ובזהר ח"א קצו, ב "ואהבת עולם אהבתיך, אימתי בשעתא דסטרא דימינא אחיד בה, דכתיב על כן משכתיך חסד".

לו ישעיה מא, ח.

לז מיכה ז, כ.

לח בראשית כא, לג.

לט מורה נבוכים ח"ב פי"ג.

מ לקו"ת בהעלותך לא, א.

מא פמ"ט.

מב ראה תורה אור ט, ג; קז, ב ובכ"מ.

מג בבא מציעא פד, א.

מד תניא, שער היחוד והאמונה פ"ד.

מה תהלים פד, יט.

מו בראשית לא, מב.

מז ראה זהר ח"א קיט, ב.

בְּרוּךְ אַתָּה הוֹי הַבוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה – כגד המלכות. זו חתימת הברכה וסוד החותם הוא במלכות ("חותמך זו מלכות"^{נד}). מבואר^{נה} שפתיחת הברכה היא המשכה וגילוי, ואילו החתימה שומרת שהמשכה תהיה דווקא לנשמות ישראל, המשכת אהבת ה' לישראל דווקא "הבוחר בעמו ישראל באהבה".

אהבת תורה וחדושי תורה

אהבת התורה ומצוותיה, המובעת בברכת אהבת עולם, היא "תורה לשמה" (כמבואר בדברי הרמב"ם^{נו}). והנה ברכת אהבת עולם מסוגלת לחדש בתורה, כמו שמומחש בסיפור הבאי^{נא}: פעם אחת אמר הגה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זלה"ה לפני תלמידיו כי מי שלא אמר ברכת אהבה רבה או אהבת עולם וברכת אתה חונן בכוונה בלתי אפשר שיחדש באותו יום חידוש אמיתי ואחד מתלמידיו ענה כי הוא חידש היום דבר אמת אף שלא נתכון בברכות הנ"ל והציע החידוש והגאון סתר דבריו והוכיח שאינו אמת.

חידוש אמת בתורה בא בזכות לימוד תורה לשמה, מתוך אהבת התורה ונותן התורה, אהבת האמת מפני האמת, "אין אמת אלא תורה"^{נב}, "חותמו של הקב"ה אמת"^{נא} והתורה היא "אמת ה' לעולם"^{נב}.

והנה הרבי ר' שמעלקא חיבר את ברכת אהבת עולם עם ברכת "אתה חונן" – שתי הברכות העיקריות בהם מבקשים על השגת התורה. ובפרט: מתוך הלשמה, האהבה לאמת, זוכים לדבקות באור ה' שבתורה, דהיינו דעת

בְּאַהֲבָה – כנגד התפארת. זו בקשת רחמים ללימוד התורה – מדת הרחמים היא פנימיות התפארת, וכן התורה עצמה שייכת לתפארת, מדתו של יעקב אבינו ("תפארת ישראל"^{נא}), עמוד התורה בין האבות^{נא} (יעקב הוא "יושב אהלים"^{נא} ללימוד תורה).

וַיַּחֲדָה לְבַבְנוּ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ – כנגד הנצח, כנאמר מיד בהמשך "וְלֹא גְבוּשׁ וְלֹא נִפְלֵם וְלֹא נִפְשֵׁל לְעוֹלָם וָעֶד", "לעולם ועד" היינו לנצח. וכן מוזכר בפירוש בהמשך (לפני האהבה הבאה): "וְיִרְמְיָה הוֹי אֱלֹהֵינוּ וְחִסְדֶּיךָ הָרַבִּים אֵל יַעֲזֹבֵנוּ נֶצַח סֵלָה וָעֶד". פנימיות הנצח היא מדת הבטחון, וכן נאמר בהמשך "כִּי בָשָׂם קֶדְשְׁךָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא בְּטַחְנִי".

פתיחת הברכה

היא המשכה וגילוי, ואילו החתימה שומרת שההמשכה תהיה דווקא לנשמות ישראל

וּקְרַבְתָּנוּ מִלְּבַבְנוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל בְּאַהֲבָה לְהוֹדוֹת לְךָ... כנגד ההוד, "להודות לך".

וּלְיַחֲדֶךָ וּלְאַהֲבָה אֶת שְׁמֶךָ – כנגד היסוד. היחוד ("וליחדך") הוא פנימיות היסוד (כמו זיווג, "והאדם ידע את חוה אשתו"^{נא}). זהו סיום הברכה, "מעין חתימה סמוך לחתימה"^{נב}, וכך יש יחוד בין שתי האהבות האחרונות, "וליחדך ולאהבה את שמך... הבוחר בעמו ישראל באהבה" – יחוד יסוד ומלכות!^{נא}

נד בראשית רבה פה, ט. גם היסוד הוא חותם, "חותמו של הקב"ה אמת" (אמת היא פנימיות היסוד), ויש "חותם בתוך חותם" היינו חותם היסוד בתוך חותם המלכות (ע"ח של"ד פ"א), אך יחסית לחותם המלכות, היסוד הוא חותם סמוך, "סוד", ואילו המלכות היא החותם הגלוי.

נה תורה אור בראשית ו, ג. סוד מהר"ד כאן. נו הלכות תשובה פרק י, עיין שם.

נד שמן הטוב (פיעטרקוב תרס"ה) עמ' 60, בשם המהרש"ם.

נח ירושלמי ראש השנה פ"ג ה"ח.

נט יומא סט, ב.

ס תהלים קי, ב.

מח איכה ב, א.

מט מגלה עמוקות פרשת ויצא ד"ה "ויצא צירופי אותיות"; פרשת ויגש ד"ה "ויגש אליו" הד'.

נ בראשית כה, כז.

נא בראשית ד, א.

נב ראה פסחים קד, א.

נג וראה בשיעור הנ"ל משנת תשע"ט דרך אחרת בהקבלת שבע האהבות.

מִלְכָּנוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל בְּאַהֲבָה לְהוֹדוֹת לְךָ וּלְיַחְדְּךָ
וּלְאַהֲבָה אֶת שִׁמְךָ."

כל בחינות "שם" הללו הן תחת ה'כותרת'
הכללית של האהבה, השם כלול באהבה (**אהבה**
ועוד **שם** = **שמחה**!). כך מפורש בקריאת שמע:
"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ואהבת את
הוי' אלהיך" – כנודע^{סג} שרק על ידי המעבר
של בשכמל"ו ניתן להגיע מ"שמע ישראל... הוי'
אחד [= **אהבה**]" אל "ואהבת" (כיון ש"שמע
ישראל" הוא יחודא עילאה שבו אין הרגשת
היש כלל, ובשכמל"ו הוא יחודא תתאה^{סד} שבו יש
לתחתונים תחושת קיום ואזי "יש מי שאוהב",
וכן "כבוד מלכותו" קשור לאהבה שהרי כבוד
הוא אהבה^{סה}).

◆ נמצא שיש 2 אהבות וזה שמות, והסימן
"זה" – "זה הדבר אשר צוה הוי'", נבואת
משה רבינו. ורמז: **שבע אהבות חמשה שמות**
= 1885 = **אהבה** פעמים **קמה** (קמ"ה) הוא
שם העמדת המלכות). נוסף עוד אהבה –
האהבה הכוללת את הברכה כולה – **אהבה**
שבע אהבות חמשה שמות = 1898 = **אהבה**
פעמים **עולם**, אהבת עולם!

סג לקו"ת שיר השירים בתחלתו.

סד זהר ח"א יח, ב; תניא שער היחוד והאמונה פ"ז.

סה כמו ההבדל בין "כבד את אביך ואת אמך", אהבה,
ל"איש אמו ואביו תיראו", יראה.

(יחוד ודבקות). ובמושגי החסידות: על ידי הדעת
מגיעים ל'מעמיק' (עיון), כח המשכיל בנפש,
שמעם נובעים חידושי אמת בתורה^{סא}.

מברכת אהבת עולם עד ברכת אתה חונן יש
שבע דרגות-עליות, כנגד שבע האהבות: אהבת
עולם, קריאת שמע, אמת ויציב, ברכת אבות,
ברכת מחיה המתים, ברכת אתה הקדוש, ברכה
אתה חונן.

◆ שתי החתימות: **ברוך אתה הוי' הבוחר**
בעמו ישראל באהבה ברוך אתה הוי' חונן
הדעת = 2808 = **אהבה** פעמים **יראה! הבוחר**
בעמו ישראל באהבה חונן הדעת = 1488 =
6 פעמים (ממוצע כל תבה) 248, **אברהם**,
"אברהם אהבי"! **אהבת עולם אתה חונן**
(כלשון הסיפור הנ"ל) = 1074 = **תורת חיים**
= 3 פעמים **משיח**. המשיח מחדש חדושי
אמת בתורה, "תורה חדשה, חידוש תורה,
מאתי תצא"^{סב}.

שם ואהבה

לסיום, בברכת אהבת עולם נאמר חמש
פעמים "שם": "אָבִינוּ מְלִכְנוּ בְּעֶבֶר שִׁמְךָ
הַגָּדוֹל... וְיַחְדָּ לְבָבְנוּ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שִׁמְךָ...
כִּי בְשֵׁם קִדְשְׁךָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא בְּטַחָנוּ... וְקִרְבָּתְנוּ

סא כמבואר היטב בבאורי ר' הלל מפאריטש לשער היחוד.
סב ויקרא רבה יג, ג.

רוצים ללמוד לייעץ נכון?

**לימודי פסיכולוגיה יהודית
במכללת תורת הנפש**

ההרשמה בעיצומה

זום
וסניפים
ברחבי
הארץ

תורת
הנפש

02-5662323

הסיפור החסידי

הרב עדין אבן-ישראל | לך אל נמלה

הרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ), נולד בג' באב תרצ"ז לאברהם משה שטיינזלץ, מצאצאי האדמו"ר הראשון מסלונים, ורבקה לאה לבית קרוקוביץ' צאצאית רבי יצחק מוורקא. בשנות העשרה שלו חזר בתשובה בעזרת הרב שמואל אלעזר היילפרין, ולמד אצל הרבנים נחום שמריהו ששונקין ודוב בער אליעזרוב בירושלים. בגיל שש עשרה וחצי החל ללמוד מתמטיקה ופיזיקה באוניברסיטה העברית ובמקביל למד בישיבת תומכי תמימים בלוד בהשפעת ר' שלמה חיים קסלמן. בתשי"א הקים עם הרב משה שפירא את חבורת שלהבת-יה, והוציא ירחון לאנשי רוח בשם "רשפים". בגיל 24 מונה למנהל תיכון ממלכתי-דתי בבית הגדי, ובאותה שנה הוצעה לו משרת רבה של חולון, אך הוא סירב. בגיל 28 פתח בביאור התלמוד. בשנת תשכ"ה נישא לחיה שרה, בתו של חיים הלל אזימוב, ולזוג נולדו בת ושני בנים. בתשנ"א שינה את שם משפחתו ל"אבן ישראל", בהמלצת הרבי מליובאוויטש. הרב היה חסיד חב"ד ונפגש עם הרבי ב'יחידות' אף בשנותיו האחרונות, אך הושפע גם מבית קוצק ועמד בקשר קרוב עם ה"בית ישראל", ועם אחיו ה"לב שמחה" מגור (לבקשתו כתב הרב את ביאורו למסכת פאה בירושלמי). מפעל חייו היה להביא את אוצרות התורה לכל אחד, "למד את עמי". בתשע"ז עבר אירוע מוחי קשה וחדל מלדבר, אך המשיך בעבודתו באמצעות כתיבה. בי"ז באב תש"פ נפטר, ונקבר בחלקת חב"ד בהר הזיתים.

במקום להיכנס פנימה, הוא לקח איתו את התלמידים הקאמקרים ועוד מספר תלמידים שהסתדרו והתבטלו בחוץ כדי להתבונן על קן נמלים שראה בדרך. בפנים — חיכתה כל הישיבה, בחוץ — הרב עדין היה עסוק בללמד אותנו למה כדאי לשים לב כאשר מביטים בקן נמלים. הוא האריך להסביר מדוע הן כל כך מעניינות אותו ומה ניתן ללמוד מהן. לא החלפתי איתו מילה בסיטואציה הזו, רק התבוננתי.

או למדתי, שתלמיד חכם הוא בראש ובראשונה: סקרן.

מהי חשיבותה הגדולה של הסקרנות? מדוע הרב עדין עודד אתה כל כך אצל תלמידיו, שולח אותם להתעניין בעולם ומלואו? נתחיל לענות על כך במילותיו של הרב עדין עצמו, מפי יואל שפיץ:

סיפר יואל שפיץ: באותו יום אחרתי לשיחתו של הרב עדין.

זה היה ממש בתחילת לימודיי בישיבה התיכונית, חששתי מאוד מתגובתם של מוריי ורצתי מתנשף במעלה הדרך אל חדר האוכל, שם נערכה השיחה.

תוך שאני רץ לעבר המבנה הגדול, אני קולט בזווית העין יהודי נמוך, עם מגבעת עקומה, עומד ליד עץ אורן גבוה ומביט באדמה. זה היה הרב עדין, וסביבו עמדו עוד כמה תלמידים מאחרים. פסעתי חרישית לעברו והצטרפתי למעגל התלמידים. יחד איתו ואיתם הבטתי למרכז המעגל. היה שם קן ענק של נמלי קציר עמלניות.

הסתבר שגם הרב עדין אחר קצת לשיחה, אך

בעניין, שגם אותו הרבה הרב עדין להדגיש: הסקרנות והעניין, יחד עם הנגיעה בעולמו של הלומד ולא רק במושגים מופשטים, הופכת את הלימד לנוגע, חי ומוחשי.

ואם בלימוד כך, בחסידות על אחת כמה וכמה:

בשונה מלימוד רגיל, שעיקרו הבנת הדברים וצבירת ידיעות, תכלית ההתבוננות החסידית היא שהאמת האלוקית תהפוך לחלק מעולמו הפנימי של האדם – "וידעת היום והשבות אל לבבך". לשם כך, אין די לחזור על התבוננויות הכתובות בספרים; ההתבוננות חייבת להיות חיה, מוחשית ונוגעת לעולמו של המתבונן.

מסיבה זו, אי אפשר להסתפק במשלים ובציורים שהתאימו לדורות קודמים. ההתבוננות צריכה לדבר בשפה שהאדם חי בה, להשתמש בדוגמאות שמעסיקות אותו ומעוררות את סקרנותו, ורק כך היא 'תופסת' את הדעת לאורך זמן ובכנות, ומולידה אהבה ויראה אמיתיות. כאשר ההתבוננות נשארת זרה לעולמו של האדם, היא עלולה להפוך לדקלום מחשבתי בלבד – מעין 'תוכי מחשבת' – שלימודו אינו נוגע אל הלב.

זו גם אחת התרומות הגדולות של הרב עדין אבן-ישראל. בביאוריו, ובייחוד בביאורו לספר התניא, הוא מרבה לתרגם את מושגי התורה והחסידות למשלים עכשוויים, מוחשיים ומעוררי ענין. לא כדי לשנות את הרעיונות, אלא כדי להשיב להם את תפקידם המקורי – להיות התבוננות שהלומד חי אותה.

בסיפור שלפנינו, הרב עדין לימד את תלמידיו להתפעל לא רק מן הספרים; הוא לימד אותם להתבונן במציאות עצמה. קן נמלים, תופעת טבע או שאלה מסקרנות יכולים להפוך לנקודת מוצא להתבוננות עמוקה. כשהתבוננות מתחילה ממשו שמושך את הלב ואת הדעת, היא אינה נשארת רעיון מופשט – אלא נעשית דרך לעבודת ה'.

בשיחת ההקמה של ישיבת תקוע אמר הרב עדין: "ישנה שאלה חמורה שבוודאי אף אחד מכם לא התעסק בה יותר מידי והיא – איך הנמלים מאתרות את האוכל שלהן? הרי הן הולכות שם בשורה, האחת אחרי השנייה – אז איך הן מאתרות מקורות מזון חדשים? חשבתם על זה פעם?".

למראה פניהם התמהות של התלמידים, שאני מניח שלא בדיוק הבינו מה תכלית הכוונה, המשיך הרב עדין: "נו... אז מסתבר שיש מי שחשב על זה. ואחד הפתרונות שהעלו הוא שכנראה, תפקידה של אחת מכל שש נמלים הוא – לצאת מן השורה כדי לחפש מקורות מזון חדשים ולהפנות את כל הגודל לשם. הייתי רוצה שלישיבה הזו, יגיעו אנשים מן הסוג הזה – נמלים 'שישיות', כאלו שרוצים ומסוגלים לעניין הזה של חפירת בארות חדשות".

כמה חודשים לאחר שעבר את השבץ, עבדנו במרכז שטיינזלץ על סרטון אנימציה שמתאר את הסיפור של ביאור הנמרא.

בסרטון, מתואר הרב עדין כילד סקרן שקפץ מחלון ביתו והלך לחפש משהו מעניין לעשות – וכך הגיע אל הנמרא.

לאחר מכן, תיאר הסרטון את התהליך של גיבוש החבורה סביב הרב, את תהליך הביאור, השיבותו לעם היהודי וכו' וכו'.

הסרטון שיצא היה מעורר ומרגש. שמחתי לבוא להראות לרב עדין את התוצאה. תיארת לעצמי שישמח, ושהמילים הגדולות על "התלמוד שהוא הלב הפועם של העם היהודי" ירגשו אותו.

אבל להפתעתי, הקטע שנגע בו לא היו המילים שתיארו את התלמוד. ענינו דמנו מצחוק של שמחה והתרגשות כשראה את דמותו המצוירת קופצת מחלון הכיתה. באותם רגעים התפלאתי מדוע דווקא הקטע הזה כל כך נגע לו. אבל אחר כך הבנתי: באותו רגע שהוא קפץ מחלון הכיתה, הוא הפך לנמלה השישית.

הסקרנות, אם כך, מרחיבה את אופקיו של הלומד ומאפשרת לו לחדש. אך יש עומק נוסף

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

תפלה ללא מענה

בתחילת השנה החלטתי להתמקד בעבודת התפילה מתוך רצון להרגיש ולראות שיש שכר לפעולתי ושי"געתי ומצאתי". לצערי בשלב הזה של כמעט סוף השנה אני מרגיש הרבה תסכול וכאב על המאמצים הרבים שלא נראה שנושאים פרי – במעגלי עבודת ה' האישית, ההשקעה במשפחה ומציאת השליחות. אשמח מאד לחיזוק והכוונה מהרב.

מענה:

הרבי אמר שצדיכים עשרה עקשנים כדי להביא את הגאולה. אין להתפעל כלל ממה שנראה לך כאי-הצלחה

במשימות, רק להתעקש על הרצון הטוב ולהתפלל לה' שכל התקוות הטובות יתממשו בטוב הנראה והנגלה, ובטח סוף האור לבוא ולהפוך את החשך המדומה לאור גדול. "ותחזינה עינינו כו".

תבשרו תמיד בשורות טובות ותלכו תמיד מחיל אל חיל!

ברכה למסיבת סידור

לילדי מכינת תורת חיים החביבים, אתם מקבלים היום סדור תפלה. סדור הוא לשון סדר, ללמד אותנו שהתפלה צריכה להיות מסודרת. חז"ל אומרים שכאשר התפלה מסודרת בפיו של האדם

("תפלתו שגורה בפיו") זהו סימן מובהק שהיא מקובלת. סדר הוא סימן של פנימיות ("פנימי הוא מסודר"), וכאשר התפלה מסודרת גם כל ענייניו של האדם – בתורה ומצוות וגם בענייני החולין – הם מסודרים כדבעי.

כשיש סדר הכל מתחולל ב"זריזות במתינות" – בלי שהמהירות תגרום לטעויות, בזכות הסדר הטוב. תוצאות התפלה מגיעות למציאות מהר, "עד מהרה ירוץ דברו", וגם האדם יכול לעסוק בכל ענייניו בזריזות מבורכת. שתזכו תמיד לתפלה מסודרת, שה' נענה לה, ולחיים מסודרים בסדר פנימי.

מוזמן להצטרף ל- "חבורת אלול" בישיבת 'עוד יוסף חי'

חבורה חסידית ושמחה
שלומדת חסידות ונגלה
בחיות ודיבוק חברים

“אל תלמידי הישיבות: אלו התפנים ללמוד תורת החסידות, הנה בשני חדשים אלו אלול וחשו, יקבעו להם מועד חזק ויחיד ללמוד תורת החסידות, והלימוד יהיה שנים שלושה חברים יחדיו ילמדו מאמר אחד איזה פעמים ולקבוע זמנים להחזוקה לשמחה בענייני חסידות”

(אגרות-קודש-חזו"נ, ד' ע"ז ק"א)

אנכי והילדים

המחזור לילדי ישראל

פאנינים פלד פי

פטרפלת פלד פטרפלת

מה אתם אומרים על המחזה הבא:
"רזי, תתחיל להתארגן לשנה. מחר
למודים, ההסעה לא תחכה. מערכת
כפר הכנות?". כל יום זה כף. אני שקוע
לי בעניינים החשובים שלי, ואמא כבר
חושבת על מחר. ומה קורה בבקר?
"רזי, התיק מוכן? אל תתעכב אחרי
הלמודים. אתה צריך להספיק שעורי
בית, חוג וללמד עם אבא. ואל תשכח,
צריך פה גם קצת עזרה". אמא כבר
ערוכה להמשך. ומה בהמשך? שוב חוזר
הגלגל.

אל תחשבו שתמיד זה כף. יש
גם הרבה דברים ששוכרים אצלנו
את השגרה. סבתא מגיעה לפעמים
בהפתעה לבקור או שנוסעים לחתונה
של בן דוד, אבל השגרה היא שגרה,
וכשאני חושב על כף זה עושה לי טוב
ולא-טוב. טוב, כי פדאי שיהיה לי סדר
יום קבוע, שאמצא את הבגדים בבקר
ואת הפיג'מה בערב... אבל גם לפעמים
הסדר הקבוע נעשה קצת מעיק. דבר

הפרשה שלנו עטורת שבחים על
ארץ ישראל – שבעת המינים הגדלים
בה, המעינות היוצאים בבקעה ובהר,
הפרזל והנחשת שנתן לחצב מאבניה.
את השפע הגשמי שה' מעניק לנו
דרך מספמת הברכה "ואכלת ושבעת
וברכת את ה' אלקיך על הארץ
הטובה".

אבל בהמשך אותה פרשה מגיע
תאור מענין. ארץ ישראל משפחת
דוקא בגלל... מה שאין בה! אין בה שפע
תמידי של מי השקיה לגדולי הקרקע.
במצרים התרגלנו לחיים קלים: מי
הנילוס היו זמינים לנו בשפע במשך כל
השנה, היה עלינו רק למשוך צנור אל
השדה – והמים אצלנו ללא הגבלה.
לעמיתה, ההשקיה בארץ ישראל
מתבססת על מי הגשמים – "ארץ
הרים ובקעת, למטר השמים תשתה
מים". אם ירד השנה מספיק גשם –
יש לה, לא ירד – אין לה. איזה סוג
שבח הוא לארץ?!

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

דפריס

גס בלשון הקדש פרושו עמוד גבוה.

הגס הזקוף שמש את חילי הצבא בתקופות קדומות. היום אנו משפעים במכשירים משכללים ליצירת קשר — טלפונים, מחשבים, מכשירי קשר — וכשחילים צועדים בשטח לקראת יעד מסים הם עושים בהם שמוש רב. מה קורה כאשר קבוצה של 50 חילים מסתערת והקרוב נמשך? הם עלולים לאבד אחד את השני ואולי אף להתערב עם חילי האויב. אם יחליט המפקד לשנות את כוון ההתקפה, כיצד יודיע זאת לחיליו? הדרך לשמר על רכזו הכחות והעברת המידע באותם זמנים היתה באמצעות הרמת הגס. בתוף כל קבוצת חילים נבחר לוחם אחד לתפקיד — עליו לשאת את הגס במהלך הלחימה ולהרימו בעת הצורך. זהו האות הקורא לכל החילים לשוב ולהתרכז סביבו.

אז מה הקשר בינו לנסים שה' מחולל?

כי מה שעושה הגס לחיל בקרב קורה גם לי כאשר אני שומע על גס שקרה. אולי לא ראיתי אף פעם את הים נקרע לשנים או את אבני הברד נתחים משמים, אבל, פה ושם אני שומע על מופתים שמתגלגלים על ידי צדיקים. כאשר אני שומע ספור של גס אני מפתע. הגס הופך לי את המחשבה. התרגלתי שקורה משהו אחד ופתאום

רודף דבר והכל משעמם וחוזר על עצמו.

כך מתגלגל הטבע אצלי בבית, אבל גם בעולם הגדול שסביבנו פועלת אותה מחרזת בלתי-מסתיימת. נקח לדוגמה את מחזור המים בעולם. הגשם יורד משמים לארץ, נגר וזורם דרך צנורות הנקוז וערוצי הנחלים אל הנהרות הגדולים שגשפכים לים. חם השמש מאדה את מי הים ומעלה את חלקיקי המים הזעירים לשמים, שם הם מתעבים והופכים לעננים עמוסי מים. העננים מתקדמים עם הרוח לכיוון הרים, שהקור שבהם גורם לאותם עננים לשחרר את המים — ושוב יורד הגשם. הנה לנו טבעת משלמת: גשם-נחלים-נהרות-ים-עננים-גשם.

המלה טבע מזכירה לי את הטבעת ואת צורתה המעגלית. תתארו לכם מסלול ריצה על טבעת — אין לו התחלה ואין לו סוף, אפשר להמשיך ולהמשיך וכל פעם לחזור לאותה נקודה. כשאני חושב על הטבעת אני נזכר בעוד מלה — טביעה. כן, בטבע אפשר לטבע. אפשר לשכח שיש מישהו מחוץ לטבעת — לעולם יש בעל הבית, ה' יתברך, מי שיצר וברא את אותו טבע. אבל יש משהו ששובר את הטבעת הזו — הגס. מהו גס? בדיוק ההפך מהטבע. ה' בוחר 'להתערב' בהתנהלות הקבועה של הטבע, לעצור אותו ולשנותו לפי רצונו.

מעצמו, עם תכנית חקים קבועה מראש — זה עצמו נס! הרי ה' בורא את העולם בכל רגע מחדש, אז ודאי שכל חקי הטבע פועלים ברצונו ובהשגחתו הישירה!

אלא מה? ה' מעמיד אותנו בנשיון. הוא יודע שבני אדם עלולים להעדיף לראות רק את החקים ולשכח ממנו, אבל הוא מאמין בנו. לשם כך הוא גם נותן לנו מתנה מיוחדת — את ארץ ישראל! בארץ ישראל אי אפשר לפתח את ברזי ההשקיה ולשכח את ה'. חייבים להרים תמיד עינים לשמים, ליחל אליו ולהתפלל. בארץ ישראל הטבע הוא נס כי בארץ ישראל הנס הוא בעצם... הטבע!

ומה מגלים? שה' לא מפסיק אף פעם להתבונן בנו ולהשגיח עלינו באהבה רבה! "תמיד עיני ה' אליהם ביה מרשית השנה ועד אחרית שנה".

שנזכר לחיות תמיד תחת עיניו הפקוחות של ה' יתברך!
שבת שלום ומברך!
נ?

מגיע ספור שונה, כנגד כל הכללים. ספורי מופתים דומים למישהו שהולך בחשוך, באישון לילה, ופתאום מבהיקה לשניה קצרה אלמת אור מלמעלה, שמאירה את המרחב שסביבו.

האמת היא שגם אנו, ישראל הפזורים בארבע כנפות תבל, מצפים לגס של הרמת גס מאת המפקד שלנו. הרי כך אנו מבקשים ממנו בכל יום: "ושא נס לקבץ גלויותינו".

הנס והטבע

יוצא לנו שהטבע והנס דומים לעגול ולקו. הטבע העגל חוזר על עצמו, כמו תכנית שקבועה מראש, ואלו הקו יורד משמים בצורה ישירה ונחרצת ופועל בחפזיות. הטבע עלול להעלים ממני את נוכחותו של ה' ואלו הנס מגלה לי אותו בבת אחת, ולכן נראה שמבין השנים ההפוכים — הנס הוא המבקר ביניהם.

אבל האמת שהנס והטבע לא ממש הפוכים. מדוע? כי גם הטבע הוא גס אחד גדול! באשר ה' מתחבא מעינינו וגורם לנו לחשב שהעולם מתנהל לבדו,

יצא לאור

רזי חסידות לילדים

שני כרכים של מאמרים נבחרים מנפלאות על סדר פרשות השבוע

bit.ly/razi-ge
058-672-9270

ב"ה

חדש אב הוא חדש האהבה.

באב, זמן של געגוע וכאב על הריחוק, אנו עולים אל השיא של חמשה עשר באב, יום של שידוכים מתוך אהבה. **אב** הוא השער של רצון (שרש **אבה**) ואהבה (שרש **אהב**) ובפרשות השבוע קוראים את מצות אהבת ה' בפרשיות "שמע" ("ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך") ו"והיה אם שמוע" ("לאהבה את הוי' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם").

האהבה היא הדדית – ה' אוהב את ישראל וישראל אוהבים את ה' – ושתי האהבות מהדהדות זו את זו, מעמיקות ומתרחבות. בעולם הפנימי, האהבה תלויה בהתבוננות – הסתכלות מעמיקה בתורה ומצוותיה והתבוננות בגדולת ה'. בעולם החיצוני, האהבה עוברת הלאה, כשאוהב ה' עסוק בלהאהיב את ה' – הן בחייו שלו, המשקפים את כל הטוב והיפה שבתורה, והן בנכונות שלו לצאת מ'אזור הנוחות' כדי להאהיב על הכל את ה', את תורתו ואת עבודתו. הגליון השבוע נסוב סביב אהבת ה' – בשיעור מעמיק על גדר האהבה הזו ברמב"ם ובראשונים נוספים ובביאור ארוך על ברכת "אהבת עולם" גדושת-האהבה בתפלה. בואו לאהוב!

להצטרפות למפיצי נפלאות:

itiel@pnimi.org.il

bit.ly/niflaot-85

052-4295164 או סקרו:

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים